

Obvestilo Komisije o smernicah državam članicam za posodobitev nacionalnih energetskih in podnebnih načrtov za obdobje 2021–2030

(2022/C 495/02)

Rekordno visoke cene energije od druge polovice leta 2021, ki so se še zvišale zaradi neupravičene in nezakonite vojaške agresije Rusije proti Ukrajini, dajejo močen zagon za pospešitev izvajanja evropskega zelenega dogovora in krepitev odpornosti energetske unije s pospežitvijo prehoda na čisto energijo in prekinitvijo vsakršne odvisnosti od ruskih fosilnih goriv. Hkrati so nedavne ekstremne vremenske razmere povzročile dodaten pritisk na oskrbo z energijo, prizadele donos pridelkov in promet po celinskih plovnih poteh ter vplivale na dobro počutje državljanov, kar je ostro opozorilo, da se je treba prilagoditi vplivom podnebnih sprememb.

Navedeni nedavni dogodki poudarjajo pomen celostnega načrtovanja za energetske in podnebno politiko. Močna energetska unija in usklajeno podnebno ukrepanje sta danes bolj kot kdaj koli prej predpogoj za solidarnost, blaginjo in trajnostnost v Evropski uniji. Države članice in Evropska unija si morajo za hitro izboljšanje energetske varnosti in pospešitev pravičnega prehoda na podnebno nevtralnost prizadevati za še trdnejši sistem upravljanja, vzpostavljen na evropski ravni.

Uredba o upravljanju energetske unije in podnebnih ukrepov (v nadaljnjem besedilu: *uredba o upravljanju*) ⁽¹⁾ vzpostavlja prožen, vendar stabilen sistem upravljanja za pregledno in vzajemno dopolnjujoče sodelovanje med državami članicami EU in Evropsko komisijo. S tem se pomaga zagotoviti skladen pristop med energetske in podnebno politiko ter usklajeno ukrepanje v državah članicah.

Nacionalni energetski in podnebni načrti (v nadaljnjem besedilu tudi: *nacionalni načrti ali NEPN*) so v skladu z uredbo o upravljanju osrednje orodje strateškega načrtovanja. NEPN zagotavljajo kratkoročno, srednjeročno in dolgoročno predvidljivost naložb, zlasti v negotovih časih, in so ključni za mobilizacijo obsežnih naložb, potrebnih za skupno prizadevanje za doseganje cilja podnebne nevtralnosti ter za pošten in pravičen prehod ob ohranjanju energetske varnosti in cenovne dostopnosti. Državam članicam pomagajo pri skupnem doseganju energetskih in podnebnih ciljev v okviru evropskega zelenega dogovora, evropskih podnebnih pravil ⁽²⁾ in svežnja predlogov „Pripravljeni na 55“ ⁽³⁾, vključno z večjimi ambicijami na področju energijske učinkovitosti in energije iz obnovljivih virov, ter mednarodnih obveznosti EU v okviru Pariškega sporazuma.

Glede na čedalje večje izzive za odpornejšo energetske unijo imajo NEPN tudi ključno vlogo pri uresničevanju načrta REPowerEU ⁽⁴⁾. EU je od začetka rasti cen energije sredi leta 2021 sprejela celovit in prilagojen odziv na izredne dogodke za reševanje energetske krize, nastale zaradi najnovejših geopolitičnih dogodkov. To bo preoblikovalo energetske unijo v obdobju do leta 2030 in pozneje. Nacionalni načrti morajo zajemati ključne izzive glede energetske varnosti in cenovne dostopnosti. To vključuje potrebo po hitri diverzifikaciji oskrbe z energijo, oblikovanju doslednega časovnega okvira za skladiščenje plina ⁽⁵⁾, upoštevanju nujnosti zmanjšanja povpraševanja ⁽⁶⁾ in nujnega posredovanja za obravnavo visokih cen energije ter krepitev solidarnosti ⁽⁷⁾.

⁽¹⁾ Uredba (EU) 2018/1999 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. decembra 2018 o upravljanju energetske unije in podnebnih ukrepov (*uredba o upravljanju*) (UL L 328, 21.12.2018, str. 1.).

⁽²⁾ Uredba (EU) 2021/1119 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 30. junija 2021 o vzpostavitvi okvira za doseganje podnebne nevtralnosti (evropska podnebna pravila) (UL L 243, 9.7.2021, str. 1.).

⁽³⁾ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Pripravljeni na 55: uresničevanje podnebne cilja EU za leto 2030 na poti do podnebne nevtralnosti, (COM(2021) 550 final); sveženj za vodik in razogljičeni plin, (COM(2021) 803 in COM(2021) 804).

⁽⁴⁾ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij „Načrt REPowerEU“, 18. maj 2022, (COM(2022) 230 final).

⁽⁵⁾ Po sprejetju Uredbe (EU) 2022/1032 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. junija 2022 o spremembi uredb (EU) 2017/1938 in (ES) št. 715/2009 glede skladiščenja plina (UL L 173, 30.6.2022, str. 17.).

⁽⁶⁾ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij „Varčujmo s plinom za varno zimo“ (COM(2022) 360 final) in Uredba Sveta (EU) 2022/1854 z dne 6. oktobra 2022 o nujnem posredovanju za obravnavo visokih cen energije (UL L 261 I, 7.10.2022, str. 1.).

⁽⁷⁾ Predlog uredbe Sveta „Krepitev solidarnosti z boljšim usklajevanjem nabav plina, čezmejno izmenjavo plina in zanesljivimi referenčnimi vrednostmi za cene“ (COM(2022) 549 final).

Države članice posodobijo svoje nacionalne načrte za obdobje 2021–2030 do junija 2023 (osnutki načrtov) oziroma junija 2024 (končni načrti) ⁽⁸⁾. Glede na bistveno spremenjene politike in geopolitične okoliščine na področju energije in podnebja od priprave prvotnih NEPN v letih 2019 in 2020 bi se morale posodobitve osredotočiti na potrebo po ambicioznejših podnebnih ukrepih, hitrejšem prehodu na čisto energijo in povečani energetske varnosti. Posodobljeni NEPN bi morali EU omogočiti prehod na odpornejšo in bolj trajnostno energetske unijo, vključno s hitrim zmanjševanjem odvisnosti od ruskih fosilnih goriv, pri čemer bi se moralo upoštevati načelo nepreztja.

Ta dokument zagotavlja smernice državam članicam o postopku in področju uporabe priprave osnutka in končnih posodobljenih NEPN, zlasti z opredelitvijo dobrih praks in opisom posledic nedavnih političnih in geopolitičnih dogodkov, na podlagi pravnega okvira, vzpostavljenega z uredbo o upravljanju, in zlasti z njeno Prilogo I ⁽⁹⁾.

Komisija je med pripravo teh smernic v celoti sodelovala z državami članicami na tehnični ravni in se posvetovala z deležniki na namenski delavnici za deležnike, ki je potekala 8. septembra 2022 ⁽¹⁰⁾, zunanjih dogodkih in dvostranskih srečanjih. Te smernice bi bilo treba obravnavati kot enega od elementov stalne izmenjave in sodelovanja v celotnem procesu.

Okvir 1: Načela in dobre prakse za posodobitev nacionalnih energetskih in podnebnih načrtov

- **Povečanje ambicij za pospešitev zelenega prehoda na podnebno nevtralnost in okrepitev odpornosti energetskega sistema v skladu s podnebnimi pravili, svežnjem „Pripravljeni na 55“ in načrtom REPowerEU.** Posebno pozornost bi bilo treba nameniti energiji iz obnovljivih virov, energijski učinkovitosti, energetske varnosti in zmanjševanju emisij toplogrednih plinov.
- **Okrepitev načrtovanja v okviru NEPN za zagotovitev poštenega in pravičnega prehoda, blažitev socialnega vpliva in vpliva na zaposlovanje, obravnavanje pomanjkanja delovne sile ter znanj in spretnosti,** zmanjšanje energijske revščine in zagotovitev cenovno sprejemljivega dostopa do osnovnih storitev za vse.
- **Zagotovitev nacionalnih ciljev, vključno s financiranjem, ki kažejo konkretne načine za doseganje ciljev do leta 2030 in 2050, v skladu z nacionalnimi dolgoročnimi strategijami.**
- **Vključitev ciljev prilagajanja** in njihovo upoštevanje, kjer je to ustrezno, v petih razsežnostih posodobljenih NEPN.
- **Določitev ciljev za zmanjšanje emisij metana** in vključitev **okrepljenih ciljev** ter ukrepov za blažitev in prilagajanje v sektorjih **rabe zemljišč, gozdarstva in kmetijstva** v zvezi z emisijami CO₂ in drugimi emisijami ter odvzemom ogljika.
- **Izkoriščanje sinergij med energetske in digitalno agendo** za spodbuditev digitalizacije energetskega sistema.
- **Izboljšanje razsežnosti raziskav, inovacij in konkurenčnosti,** zlasti s specifičnimi cilji, in vključevanje diverzifikacije proizvodnih zmogljivosti ter razvoja znanj in spretnosti za pospešitev prehoda na čisto energijo.
- **Obsežno in vključujoče posvetovanje** s civilno družbo, lokalnimi organi, socialnimi partnerji in sektorskimi deležniki v zgodnji fazi procesa.
- **Okrepitev regionalnega sodelovanja kot neločljivega vidika nacionalnih načrtov,** zlasti v zvezi z razsežnostjo energetske varnosti, za opredelitev doslednih politik in poglobljene solidarnosti.
- **Raziskovanje sinergij** med cilji in prispevki ter politikami in ukrepi v okviru **petih razsežnosti energetske unije** ⁽¹¹⁾.
- **Pridobivanje izkušenj na podlagi prvotnih NEPN,** njihovih ocen s strani Komisije in stanja njihovega izvajanja za opredelitev vrzeli in področij za izboljšave v smeri večjih ambicij in rezultatov.

⁽⁸⁾ Glej člen 14 ter zahteve iz poglavja 2 in Priloge I k uredbi o upravljanju.

⁽⁹⁾ Sodišče Evropske unije je edino pristojno za uradno razlago prava Unije.

⁽¹⁰⁾ Delavnica za deležnike o posodobitvah nacionalnih energetskih in podnebnih načrtov | Evropska komisija (europa.eu).

⁽¹¹⁾ Pet razsežnosti energetske unije, kot so navedene v členu 1(2) uredbe o upravljanju, ki so tesno povezane in se vzajemno krepijo: energetska varnost, notranji trg energije, energijska učinkovitost, razogljičenje ter raziskave, inovacije in konkurenčnost.

- **Zagotavljanje skladnosti z drugimi instrumenti načrtovanja** in upoštevanje ustreznih politik, ukrepov in naložb v posodobljenih NEPN ⁽¹²⁾.
- Priprava **celovite, posodobljene in razčlenjene analitične podlage**, ki bo vključevala vpliv na gospodarstvo, zaposlovanje, družbo, raziskave, inovacije, konkurenčnost in okolje ter prispevek krožnega gospodarstva.
- **Zagotovitev podrobnega načrta financiranja, ki obravnava naložbene potrebe za vsako od petih razsežnosti** s stroškovno učinkovito uporabo javne proračunske podpore in mobilizacijo zasebnih naložb, vključno s finančnimi instrumenti in inovativnimi shemami financiranja.
- Upoštevanje in zagotavljanje skladnosti s **priporočili za posamezne države**, izdanimi v okviru **evropskega semestra**.

1 Izražanje novega pravnega, socialno-ekonomskega, političnega in geopolitičnega konteksta

Ta oddelek obravnava način, kako pomembne spremembe od leta 2019 v zakonodajnem, socialno-ekonomskem in geopolitičnem okviru za energetske in podnebno politiko vplivajo na posodobitve NEPN v smislu ambicij in področja uporabe. To je dopolnjeno s seznamom referenc v preglednici 1, v kateri so povzeti glavni cilji in prispevki ter politike in ukrepi, potrebni za njihovo doseganje, kot so predstavljeni v zakonodaji, strategijah in predlogih. Države članice so pozvane, naj upoštevajo te reference v svojih osnutkih posodobljenih nacionalnih načrtov. Končni posodobljeni načrti bi morali odražati vsak nov pomemben dogodek v nenehno spreminjajočem se zakonodajnem, socialno-ekonomskem in geopolitičnem kontekstu ter morajo ustrezno upoštevati izdana priporočila Komisije v zvezi z osnutki posodobljenih načrtov ⁽¹³⁾.

1.1 Okrepitev ambicij za podnebno nevtralnost do leta 2030

Evropski zeleni dogovor je zagotovil močen zagon za povečanje energetskih in podnebnih ambicij ob upoštevanju načela nepretržitosti. Z evropskimi podnebnimi pravili sta cilja doseganja podnebne nevtralnosti na ravni EU do leta 2050 in zmanjšanja neto emisij toplogrednih plinov do leta 2030 za vsaj 55 % v primerjavi z letom 1990 postala pravna obveznost. Ta cilja sta bistveno strožja v primerjavi s tistimi, na podlagi katerih so države članice pripravile prvotne NEPN ⁽¹⁴⁾.

Sveženj „Pripravljeni na 55“ nadgrajuje okvir podnebne in energetske politike do leta 2030, da bi se uresničile ambicije evropskih podnebnih pravil. Države članice bo nujno spodbudil k posodobitvi ciljev, določenih v prvotnih NEPN, ter politik in ukrepov za njihovo doseganje, zlasti v razsežnostih razogljčenja (vključno z energijo iz obnovljivih virov), energijske učinkovitosti in notranjega trga energije.

Vzporedno in za uresničitev večjih ambicij so bile sprejete tudi ključne evropske energetske in podnebne strategije, zlasti strategije za povezovanje energetskega sistema ⁽¹⁵⁾, vodik ⁽¹⁶⁾, energijo iz obnovljivih virov na morju ⁽¹⁷⁾, sončno energijo ⁽¹⁸⁾, prilagajanje podnebnim spremembam ⁽¹⁹⁾ in trajnostne ogljikove kroge ⁽²⁰⁾, ter akcijski načrt EU za digitalizacijo energetskega sistema ⁽²¹⁾. Komisija je za pomoč pri doseganju podnebnih in energetskih ciljev predložila tudi druge pomembne strategije, in sicer strategijo za ničelno onesnaževanje ⁽²²⁾, strategijo za biotsko raznovrstnost ⁽²³⁾, strategijo EU za gozdove ⁽²⁴⁾ ter strategijo za trajnostno in pametno mobilnost ⁽²⁵⁾.

⁽¹²⁾ . Glej oddelek 3.4.

⁽¹³⁾ Komisija bo v skladu s členom 9(2) uredbe o upravljanju ocenila osnutke posodobljenih NEPN najpozneje šest mesecev pred rokom za predložitev končnih načrtov.

⁽¹⁴⁾ Člen 2(11) uredbe o upravljanju.

⁽¹⁵⁾ Gonilo za podnebno nevtralno gospodarstvo: strategija EU za povezovanje energetskega sistema (COM(2020) 299 final).

⁽¹⁶⁾ Strategija za vodik za podnebno nevtralno Evropo, (COM(2020) 301 final).

⁽¹⁷⁾ Strategija EU za izkoriščanje možnosti energije iz obnovljivih virov na morju za podnebno nevtralno prihodnost, (COM(2020) 741 final).

⁽¹⁸⁾ Strategija EU za sončno energijo, (COM(2022) 221 final).

⁽¹⁹⁾ Oblikovanje Evrope, odporne proti podnebnim spremembam – nova strategija EU za prilagajanje podnebnim spremembam (COM(2021) 82 final).

⁽²⁰⁾ Trajnostni ogljikovi krogi, (COM(2021) 800 final).

⁽²¹⁾ Digitalizacija energetskega sistema – akcijski načrt EU, (COM(2022) 552 final).

⁽²²⁾ Pot do zdravega planeta za vse – Akcijski načrt EU: Naproti ničelnemu onesnaževanju zraka, vode in tal, (COM(2021) 400 final).

⁽²³⁾ Strategija EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030 – Vračanje narave v naša življenja, (COM(2020) 380 final).

⁽²⁴⁾ Nova strategija EU za gozdove do leta 2030, (COM(2021) 572 final).

⁽²⁵⁾ Strategija za trajnostno in pametno mobilnost, (COM(2020) 789 final).

V začetku tega leta so bili v načrtu REPowerEU predstavljeni konkretni ukrepi za zmanjšanje energetske odvisnosti EU od ruskih goriv in pospešitev izvajanja evropskega zelenega dogovora z novimi ukrepi ter nadgradnjo svežnja „Pripravljeni na 55“. Cilj načrta je cenovno dostopnejša, varnejša in trajnostna energija za odpornejši energetski sistem in resnično energetsko unijo. Komisija je v okviru tega načrta pozvala zakonodajalca, naj okrepi cilje v direktivah o energijski učinkovitosti in o energiji iz obnovljivih virov. Z izvajanjem načrta REPowerEU se bo pospešila uporaba alternativ zemeljskemu plinu in obnovljivih virov, zlasti trajnostnega biometana, obnovljivega vodika, fotonapetostne sončne energije in vetrne energije na morju, začeli pa se bodo tudi strukturni srednje- do dolgoročni ukrepi za energijsko učinkovitost.

To povečanje ambicij bi se moralo odražati v osnutkih posodobljenih nacionalnih načrtov. Države članice bi morale v celoti vključiti nove in revidirane energetske in podnebne cilje, vključene v predloge svežnja „Pripravljeni na 55“ in načrta REPowerEU ⁽²⁶⁾, čeprav zakonodajni postopek za sprejetje še ni zaključen. Države članice bi morale že razmišljati o predlaganih okrepljenih nacionalnih ciljih v okviru uredbe o porazdelitvi prizadevanj in uredbe o rabi zemljišč, spremembi rabe zemljišč in gozdarstvu (LULUCF), kjer sta zakonodajalca v okviru obeh aktov podprla raven ambicioznosti, ki jo je predlagala Komisija. Države članice bi morale upoštevati tudi nove cilje v okviru prenovljene direktive o energijski učinkovitosti in revidirane direktive o energiji iz obnovljivih virov.

Od priprave prvotnih NEPN so države članice delale tudi na lastnih nacionalnih dolgoročnih strategijah v skladu z uredbo o upravljanju. V skladu z uredbo o upravljanju **bi morali biti posodobljeni NEPN skladni s temi dolgoročnimi strategijami, pa tudi s ciljem podnebne nevtralnosti, določenim v evropskih podnebnih pravilih.**

Posodobljeni načrti bi morali upoštevati tudi mednarodni razvoj dogodkov v zvezi s Pariškim sporazumom, zlasti postopek, določen v Glasgowskem podnebnem paktu za povečanje prizadevanj na področju blažitve podnebnih sprememb ⁽²⁷⁾. Ta vsebuje več sklepov o energetskem in podnebnem načrtovanju, vključno s postopnim opuščanjem energije iz premoga, postopnim opuščanjem subvencij za fosilna goriva in premislekom o nadaljnjih ukrepih za zmanjšanje emisij, ki niso povezane s CO₂, vključno z metanom, do leta 2030.

1.2 Povečanje energetske varnosti in cenovne dostopnosti v smeri odpornejše energetske unije

Posodobljeni NEPN morajo okrepiti pripravljenost in ukrepe v EU, ki prispevajo h kolektivni energetske varnosti. Nedavne geopolitične razmere so povzročile skokovit in neprimerljiv porast veleprodajnih in maloprodajnih cen energije, pri čemer so medletne spremembe dosegle vrh pri 360 % oziroma 55 % (avgust 2022). Ta izjemna nestanovitnost na trgu energije zadeva vse države članice ter vpliva na kupno moč gospodinjstev in konkurenčnost gospodarstva. Hkrati pa te razmere povečujejo pritisk na evropsko energetsko varnost.

Posodobljeni nacionalni načrti bi morali odražati ukrepe, ki izhajajo iz načrta REPowerEU in bodo dolgoročno korenito preoblikovali energetski sistem.

Nova uredba o skladiščenju plina ⁽²⁸⁾ od držav članic zahteva, da okrepijo načrtovanje svoje energetske varnosti. Ključna je diverzifikacija oskrbe z energijo s preučevanjem novih možnosti za uvoz energije, vključno z jedrskimi gorivi in nadomestki fosilnih goriv. Države članice bi morale v premisleke o mešanici virov energije v posodobljenih NEPN vključiti vidike zanesljive oskrbe z energijo.

Države članice se spodbuja tudi, naj upoštevajo napredek in načrtovanje infrastrukturnih projektov, ki so opredeljeni kot pomembni za doseganje ciljev evropskega zelenega dogovora in načrta REPowerEU. Zaradi omrežja TEN-E ⁽²⁹⁾ in projektov skupnega interesa so naši energetski trgi varnejši, bolj povezani in bolj konkurenčni. Peti seznam projektov skupnega interesa ⁽³⁰⁾ in omejena dodatna infrastruktura, opredeljena v Prilogi 3 k načrtu REPowerEU, bosta pomagala odpraviti preostala ozka grla v omrežjih ter dodatno diverzificirati plinske poti in vire,

⁽²⁶⁾ Uredba (EU) 2022/1032.

⁽²⁷⁾ Sklep 1/CMA.3.

⁽²⁸⁾ Uredba (EU) 2022/1032.

⁽²⁹⁾ Uredba (EU) 2022/869 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 30. maja 2022 o smernicah za vseevropsko energetsko infrastrukturo, spremembi uredb (ES) št. 715/2009, (EU) 2019/942 in (EU) 2019/943 ter direktiv 2009/73/ES in (EU) 2019/944 in razveljavitvi Uredbe (EU) št. 347/2013 (UL L 152, 3.6.2022, str. 45.).

⁽³⁰⁾ Delegirana uredba Komisije (EU) 2022/564 z dne 19. novembra 2021 o spremembi Uredbe (EU) št. 347/2013 Evropskega parlamenta in Sveta v zvezi s seznamom projektov skupnega interesa Unije (UL L 109, 8.4.2022, str. 14.).

okrepila omrežja električne energije na kopnem in pomagala pri uresničevanju ambicioznih ciljev v zvezi z energijo iz obnovljivih virov na morju v morskih bazenih po vsej Evropi. Hkrati infrastrukturni projekti ne bi smeli povzročiti odvisnosti od fosilnih goriv in nasedlih naložb, ki ovirajo dolgoročni prehod na podnebno nevtralno gospodarstvo.

Poleg tega bi morale države članice izkoristiti ves potencial takojšnjega odziva na energetske krize za utrditev razsežnosti energetske varnosti v nacionalnih načrtih.

V posodobljenih NEPN bi bilo treba upoštevati sporočilo „Varčujmo s plinom za varno zimo“⁽³¹⁾ in uredbo Sveta o usklajenih ukrepih za zmanjšanje povpraševanja po plinu⁽³²⁾, v kateri so določeni ukrepi za pripravo na morebitne motnje v oskrbi s plinom. Ti kratkoročni ukrepi so namenjeni krepitvi skupne pripravljenosti EU v duhu solidarnosti. Ukrepi, sprejeti v okviru tega okvira, so povezani z načrtom REPowerEU, zlasti s sporočilom o varčevanju z energijo v EU.

Komisija je tudi predlagala takojšnje ukrepe za obvladovanje porasta cen energije. Svet je 6. oktobra 2022 sprejel nujne ukrepe za obravnavo visokih cen energije⁽³³⁾. Zmanjšanje odjema električne energije v konicah bo skupaj z ustrezno podporo končnim odjemalcem, ki izhaja iz določitve zgornje meje prihodkov podmejnih tehnologij in solidarnostnega prispevka, prispevalo k zanesljivejši in cenovno dostopnejši energiji v prihodnjih mesecih. Komisija je 18. oktobra 2022 predložila nadaljnje nujne predloge za zaježitev cen energije in zagotovitev večje solidarnosti na področju pripravljenosti⁽³⁴⁾.

Solidarnost in kolektivni ukrepi so ključni za NEPN, saj vplivajo na energetske varnost vsake države članice, cenovno dostopnost energije in navsezadnje na skupno odpornost EU.

V posodobljenih nacionalnih načrtih bi bilo treba upoštevati, kako so nujni ukrepi za omejitev vpliva visokih cen energije (i) vključeni v srednjeročno načrtovanje do leta 2030 in (ii) skladni z vsemi petimi razsežnostmi energetske unije. Ukrepi bi morali biti zasnovani tako, da pomagajo končnim odjemalcem, vendar pri tem ne izkrivljajo dolgoročnih splošnih ciljev evropskega zelenega dogovora, vključno z razogljičenjem, ničelnim onesnaževanjem, biotsko raznovrstnostjo, učinkovito rabo virov in cilji energijske učinkovitosti. Prav tako morajo biti fiskalno vzdržni ter ne smejo ogroziti zanesljive oskrbe z energijo in enakih konkurenčnih pogojev na notranjem trgu energije.

Države članice bi morale v posodobljenih NEPN opisati, kako nameravajo odjemalcem zagotoviti prednosti cenejše energije iz obnovljivih virov in nizkoogljičnih tehnologij. Za popolno razogljičenje sektorja električne energije bi morale države članice preučiti naložbene spodbude v prožnost, (pametna) omrežja, digitalne rešitve za omrežja električne energije in stabilne zmogljivosti. Prav tako se zdi pomembno zagotoviti bolj likvidne terminske borze ter boljšo zaščito odjemalcev pred preveliko nestanovitnostjo cen, visokimi cenami in pretiranimi tveganji s strani dobaviteljev. NEPN bi morali preučiti tudi, kako izboljšati učinkovitost čezmejnega trgovanja in hkrati zagotoviti, da se lahko z vsemi oblikami električne energije prosto trguje med državami članicami. Vzporedno se Komisija prednostno ukvarja s pripravo poglobljene in celovite reforme zasnovne trga električne energije.

Države članice so pozvane, naj kar najbolje izkoristijo celostni pristop nacionalnih načrtov in v celoti preučijo sinergije med ustreznimi razsežnostmi v načrtih. Hiter napredek pri skladiščenju, diverzifikaciji oskrbe z energijo in odzivu na povpraševanje bo na primer povečal energetske varnost in pomagal pospešiti uvedbo energije iz obnovljive energije, povečati energijsko učinkovitost v celotnem energetskem sistemu in izboljšati povezovanje notranjega trga energije.

⁽³¹⁾ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij, „Varčujmo s plinom za varno zimo“, (COM(2022) 360 final).

⁽³²⁾ Uredba Sveta (EU) 2022/1369 z dne 5. avgusta 2022 o usklajenih ukrepih za zmanjšanje povpraševanja po plinu (UL L 206, 8.8.2022, str. 1.).

⁽³³⁾ Uredba Sveta (EU) 2022/1854 z dne 6. oktobra 2022 o nujnem posredovanju za obravnavo visokih cen energije (UL L 261 I, 7.10.2022, str. 1.).

⁽³⁴⁾ Predlog uredbe Sveta, „Krepitev solidarnosti z boljšim usklajevanjem nabav plina, čezmejno izmenjavo plina in zanesljivimi referenčnimi vrednostmi za cene“, (COM(2022) 549 final).

Kjer je ustrezno, je treba v celoti aktivirati regionalno sodelovanje in ustrezen forum za razvoj skupnih ukrepov in mehanizmov solidarnosti, ki bodo zagotovili alternativno oskrbo, preprečili motnje ter povečali pripravljenost in odpornost.

Nazadnje, v skladu z načrtom REPowerEU bi bilo treba v posodobljenih nacionalnih načrtih upoštevati zunanje sodelovanje EU na področju energije ⁽³⁵⁾. Države članice bi se morale sklicevati na ustrezne pobude ali projekte, ki so bili sprejeti ali izvedeni v skladu s strategijo Global Gateway ⁽³⁶⁾.

Okvir 2: Uporaba evropskega semestra kot odskočne deske

Uredba o upravljanju od držav članic zahteva, da upoštevajo zadnja priporočila za posamezne države, izdana v okviru evropskega semestra ⁽³⁷⁾. Poročila o državah v okviru evropskega semestra 2022 opredeljujejo ključne nerešene ali na novo nastajajoče makroekonomske izzive, ki niso zadostno zajeti v zavezah, sprejetih v načrtih za okrevanje in odpornost.

Priporočila za posamezne države za leto 2022 se osredotočajo na te strukturne izzive, vključno z izvajanjem načrta REPowerEU, pri čemer se ustrezna pozornost namenja socialni pravičnosti prehoda na čisto energijo ⁽³⁸⁾. Na področju energetske in podnebne politike so ta priporočila namenjena predvsem zmanjšanju odvisnosti od ruskih fosilnih goriv in nadaljnjemu razogljičenju gospodarstva. Pozivajo k pospešenemu uvajanju energije iz obnovljivih virov in potrebne infrastrukture, podpiranju potrebnega preusposabljanja in izpopolnjevanja delovne sile, odpravljanju vrzeli v delovni sili ter znanjih in spretnostih, povečanju energijske učinkovitosti in povečanju povezovalnih zmogljivosti po vsej EU. Pri precejšnjem številu držav članic so priporočila povezana tudi s trajnostno mobilnostjo, pri nekaterih državah članicah pa se nanašajo na okoljske vidike, kot je krožno gospodarstvo.

Države članice pri posodabljanju svojih NEPN v celoti upoštevajo priporočila za posamezne države za leti 2022 in 2023, izdana v okviru evropskega semestra. Vključiti bi morale tudi informacije o tem, kako ustrezne politike in ukrepi v vsaki razsežnosti posodobljenih nacionalnih načrtov prispevajo k izpolnjevanju priporočil za posamezne države na področju energije in podnebja.

1.3 Zagotovitev poštenega in pravičnega prehoda

1.3.1 Zmanjšanje socialnih učinkov in učinkov na zaposlovanje ter zagotavljanje pravičnega in poštenega energetskega in podnebnega prehoda

V posodobljenih NEPN bi bilo treba socialno-ekonomske učinke bolje upoštevati kot v prvotnih nacionalnih načrtih. Pravičnost in solidarnost sta ključna cilja in sestavni del evropskega zelenega dogovora, v katerem se priznava, da nobena oseba in kraj bi ne smela biti prezrta. Obravnavanje socialno-ekonomskih učinkov energetskega in podnebnega prehoda od samega začetka ter zaščita gospodinjstev, izpostavljenih industrij in delavcev v celotnem procesu je predpogoj za reševanje trenutne energetske krize in utiranje poti pravičnemu prehodu.

V priporočilu Sveta o zagotavljanju pravičnega prehoda na podnebno nevtralnost so opisani svežnji politik za podporo pravičnemu zelenemu prehodu, pri čemer so države članice pozvane, naj ga v celoti upoštevajo pri posodabljanju svojih NEPN ⁽³⁹⁾. Države članice bi morale zlasti razviti jasne strategije, s katerimi bi opredelile in izmerile socialne posledice energetskega in podnebnega prehoda ter posledice na področju zaposlovanja ter znanj in spretnosti (ali kakršne koli druge distribucijske učinke) ter ustrezno razmislile o tem, kako se učinkovito soočiti s temi izzivi. V posodobljenih nacionalnih načrtih bi bilo treba jasno prednost nameniti financiranju za pravičen prehod, preusposabljanje in izpopolnjevanje ter podporo prilagoditvam trga dela.

Razvoj in izvajanje politik in ukrepov bi morala slediti vsedružbenemu pristopu in razčlenjenemu pristopu, ki se osredotoča na najbolj prizadete regije, industrije in skupine prebivalstva, zlasti tiste, ki so že v ranljivem položaju.

⁽³⁵⁾ Zunanje sodelovanje EU na področju energije v spreminjajočem se svetu (JOIN(2022) 23 final).

⁽³⁶⁾ Strategija Global Gateway (JOIN(2021) 30 final).

⁽³⁷⁾ Člen 14(5) Uredbe (EU) 2018/1999.

⁽³⁸⁾ Glej Prilogo 8 k poročilom o državah v okviru evropskega semestra 2022.

⁽³⁹⁾ Priporočilo Sveta z dne 16. junija 2022 o zagotavljanju pravičnega prehoda na podnebno nevtralnost (UL C 243, 27.6.2022, str. 35.).

Okvir 3: Ključne politike in ukrepi pravičnega prehoda za posodobljene NEPN

- Spodbujanje izboljšav na področju energijske učinkovitosti, tudi v sektorju cenovno dostopnih socialnih stanovanj; zagotavljanje finančnih spodbud in svetovanja posameznikom, pri čemer se namenja ustrezna pozornost ločenim spodbudam med lastniki in najemniki ter gibanju bivalnih stroškov;
- zagotavljanje, tudi z uporabo digitalnih orodij, prilagojenih informacij in svetovanja vsem odjemalcem, zlasti ranljivim gospodinjstvom, o tem, kako zmanjšati povpraševanje po energiji in znižati račune za energijo. Usmerjanje ukrepov za varčevanje z energijo v porabo in proizvodne dejavnosti z velikim povpraševanjem po energiji;
- opolnomočenje odjemalcev energije z olajšanjem dostopa do energije iz obnovljivih virov, poenostavitvijo postopkov za pridobitev dovoljenj in nadaljnjim razvojem samooskrbe prek skupnosti državljanov in skupnosti na področju energije iz obnovljivih virov, ki jih spremljajo kampanje, s posebnim poudarkom na ranljivih skupinah in odjemalcih, ki živijo na podeželju in oddaljenih območjih (npr. v najbolj oddaljenih regijah EU ⁽⁴⁰⁾);
- preprečevanje izzivov za trajnostni promet, vključno s cenovno dostopnostjo za ranljiva gospodinjstva, in sicer z neposrednimi podpornimi ukrepi in razvojem potrebne infrastrukture;
- podpiranje dostopa do kakovostne zaposlitve, zlasti prek javnih zavodov za zaposlovanje, prilagojene pomoči pri iskanju zaposlitve in drugih ukrepov aktivne politike trga dela (npr. tečaji, spodbude za zaposlovanje in prehajanje na trgu dela, ciljno usmerjeni in časovno omejeni zaposlitveni programi, podpirne sheme za vajeništva in kakovostna pripravništva);
- spodbujanje ustvarjanja delovnih mest in podjetništva v zelenih dejavnostih, na primer s finančnimi in nefinančnimi ukrepi, zagotavljanjem dostopne podpore premalo zastopanim in ranljivim skupinam ter spodbujanjem zelenih meril za oddajo javnega naročila za podjetnike;
- opremljanje ljudi s pravimi znanji in spretnostmi za dostop do kakovostnih delovnih mest in odpravljanje pomanjkanja delovne sile za zelene in digitalne prehode s spodbujanjem (1) vključujočega izobraževanja in usposabljanja v skladu z napovedovanjem potreb po spretnostih in prek partnerstev z deležniki, kot je pakt za znanja in spretnosti ⁽⁴¹⁾; (2) shem za vajeništvo, plačanih pripravništev in shem sledenja na delovnem mestu; (3) usposabljanja odraslih za izpopolnjevanje in preusposabljanje, na primer z individualnimi učnimi računi ⁽⁴²⁾, splošno priznanimi tečaji ali pridružitvijo paktu EU za znanja in spretnosti ⁽⁴³⁾;
- zagotavljanje uravnoteženega in enakega dostopa do izobrazbe in zaposlitvenih možnosti na vseh ravneh in v vseh sektorjih, na primer z zmanjšanjem trenutne neuravnotežene zastopanosti spolov, ki je bila doslej značilna za študente naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike ter energetskega sektorja;
- zagotavljanje poštenih sistemov davčnih ugodnosti in socialne zaščite za podporo najbolj prizadetim ljudem in gospodinjstvom, zlasti tistim v ranljivih položajih, med drugim s (1) ciljno usmerjeno in začasno neposredno dohodkovno podporo za dopolnitev naložbenih ukrepov, (2) prenosom davčnega bremena stran od dohodkov od dela in v smeri zelenih ciljev ter (3) zagotavljanjem inovativnih shem prehodov med zaposlitvami za zagotovitev dohodkovne varnosti med prehajanjem na trgu dela.

⁽⁴⁰⁾ EU ima devet najbolj oddaljenih regij v zahodnem Atlantskem oceanu, Karibskem bazenu, Amazonskem gozdu in Indijskem oceanu. Skupaj v njih živi 4,8 milijona državljanov. Najbolj oddaljene regije so otoki, arhipelagi in eno kopensko ozemlje (Francoska Gvajana) ter niso del evropskega celinskega omrežja. V skladu s členom 5(1)(e)(iv) uredbe o upravljanju morajo države članice pri določanju ciljev glede energije iz obnovljivih virov upoštevati geografske, okoljske in naravne omejitve, vključno s tistimi na nepovezanih območjih in v nepovezanih regijah.

⁽⁴¹⁾ https://pact-for-skills.ec.europa.eu/index_sl

⁽⁴²⁾ Priporočilo Sveta o individualnih učnih računih.

⁽⁴³⁾ Glej tudi poročilo Skupnega raziskovalnega središča, Czako V., Skills for the clean energy transition (Znanja in spretnosti za prehod na čisto energijo), Urad za publikacije Evropske unije, Luxembourg, 2022, JRC129676.

1.3.2 Obravnavanje perečih izzivov energetske revščine

Cenovna dostopnost je prednostna naloga energetske unije in bi jo bilo treba upoštevati v posodobljenih NEPN. Vse države članice se spodbuja, naj določijo jasen, specifičen, dosegljiv, merljiv in časovno omejen cilj za zmanjšanje energetske revščine. Države članice ocenijo število energijsko revnih gospodinjstev ⁽⁴⁴⁾. Priporočilo Komisije o energijski revščini ⁽⁴⁵⁾ vsebuje smernice o ustreznih kazalnikih za njeno merjenje. Spodbuja se razlaga o tem, kako se uporabljajo ta opredelitev in kazalniki ter kako se zbirajo podatki o energijski revščini, tudi na nacionalni in lokalni ravni.

Posodobljeni NEPN bi morali upoštevati najnovejše zakonodajne spremembe, zlasti predlagano opredelitev energetske revščine v direktivi o energijski učinkovitosti in predlaganem socialnem podnebnem skladu ter zgoraj navedeno priporočilo Sveta o zagotavljanju pravičnega prehoda na podnebno nevtralnost.

Če država članica na podlagi take ocene ugotovi, da znatno število gospodinjstev živi v energijski revščini, mora v svoj posodobljeni nacionalni načrt vključiti nacionalni okvirni cilj za zmanjšanje energetske revščine, vključno s časovnim okvirom, do kdaj naj bodo cilji doseženi ⁽⁴⁶⁾. Vendar se glede na trenutni porast cen energije vse države članice spodbuja, naj si zastavijo cilj za zmanjšanje energetske revščine. Če se cilj ne zdi potreben, bi morale države članice to odločitev utemeljiti in določiti najmanjše število gospodinjstev, ki bi se v tem kontekstu štelo za „znatno“. Poleg tega bi morali biti v nacionalnih načrtih začetni politike in ukrepi za reševanje energetske revščine, vključno z ukrepi socialne politike in drugimi ustreznimi nacionalnimi programi. Države članice bi morale opisati, kako je bil cilj določen, in uporabiti najnovejše razpoložljive podatke, da bi se upošteval trenutni porast cen energije.

2 Tematska vprašanja

2.1 Spodbujanje prehoda na čisto energijo

Vzpostavljeni okvir upravljanja z energijo se je izkazal za pozitivnega, saj so bili cilji EU glede energetske učinkovitosti in energije iz obnovljivih virov za leto 2020 preseženi. Za hitro in nujno nadomestitev ruskih fosilnih goriv bo potrebna znatna okrepitev prehoda na čisto energijo, pri čemer bodo morali imeti prednost strukturni ukrepi za energijsko učinkovitost, temeljiti pa bo morala na močnem spodbujanju uvajanja energije iz obnovljivih virov. Poleg tega bo imela uvedba digitalnih rešitev za energijo pomembno vlogo pri podpiranju preoblikovanja energetskega sektorja; spodbujanje sodelovanja med energetskimi in digitalnimi akterji ter ustvarjanje sinergij med energetsko in digitalno agendo je ključno za doseganje podnebnega cilja. Med posodabljanjem nacionalnih načrtov v tej smeri je treba v celoti izkoristiti potencial mehanizma upravljanja.

2.1.1 Pospeševanje uvajanja energije iz obnovljivih virov in vodika

Posodobljeni NEPN bi morali biti usklajeni z večjimi ambicijami, predlaganimi v revidirani direktivi o energiji iz obnovljivih virov, in sicer z zagotovitvijo nacionalnega prispevka k zavezujočemu splošnemu cilju EU. Nacionalni načrti bi morali vključevati tudi sektorske prispevke, sorazmerne s tem splošnim ciljem, in izpolnjevati podcilje za prometni sektor, sektor daljinskega ogrevanja in hlajenja ter industrijski in stavbni sektor. Pospešena in množična uporaba energije iz obnovljivih virov po vsej EU je nujna za odločilno prispevanje k prizadevanjem EU za postopno opuščanje fosilnih goriv iz Rusije in doseganje cilja podnebne nevtralnosti.

V skladu z načrtom REPowerEU bi bilo treba posebno pozornost nameniti nadomeščanju zemeljskega plina s povečanjem trajnostne proizvodnje biometana (tj., ki temelji predvsem na organskih odpadkih ter gozdnih in kmetijskih odpadkih) in pospeševanjem uporabe obnovljivega vodika v sektorjih prometa in industrije, ki jih je težko razogljčiti.

⁽⁴⁴⁾ Člen 3(3)(d) uredbe o upravljanju.

⁽⁴⁵⁾ Priporočilo Komisije (EU) 2020/1563 z dne 14. oktobra 2020 o energijski revščini (UL L 357, 27.10.2020, str. 35.).

⁽⁴⁶⁾ Člen 3(3)(d) uredbe o upravljanju.

V posodobljenih NEPN bi bilo treba upoštevati uvedbo potrebne infrastrukture in spodbud v skladu s ciljem načrta REPowerEU, tj. 10 milijonov ton domače proizvodnje obnovljivega vodika in 35 milijard kubičnih metrov trajnostne proizvodnje biometana do leta 2030. Poleg tega bi bilo treba opisati načrt za zamenjavo goriva za prevoz na osnovi nafte z elektrifikacijo in obnovljivim vodikom v kopenskem prometu. V skladu s ciljem 10 milijonov ton uvoženega vodika do leta 2030 bi bilo treba v posodobljenih nacionalnih načrtih upoštevati tudi sprejete ali načrtovane pobude ali ukrepe oziroma vzpostavljena ali načrtovana mednarodna partnerstva, da bi se olajšal uvoz obnovljivega vodika.

Države članice se prav tako spodbuja, naj v posodobljene NEPN **vključijo vidik trajnostne proizvodnje in uporabe bioplina in biometana**, pri čemer naj ocenijo nacionalne potenciale in opredelijo usmeritve za doseg tehtencialov do let 2030 in 2050 ⁽⁴⁷⁾.

Potreben je celovit okvir politik in ukrepov, ki spodbujajo uporabo energije iz obnovljivih virov v vseh pomembnih sektorjih gospodarstva. Hitrejša uvedba energije iz obnovljivih virov je še posebej pomembna za sektorje, kjer je bil napredek doslej počasnejši (kot so promet, stavbe in industrija, zlasti v industrijskih sektorjih, v katerih je težko zmanjšati emisije). Poudarek bi moral biti na spodbujanju uvajanja elektrifikacije, obnovljivih tehnologijah (vključno z obnovljivim vodikom v industrijskih sektorjih), skladiščenju energije in odzivu na povpraševanje, ki vnaša prožnost v energetske sistem in omogoča povezovanje sistema za energijo iz obnovljivih virov.

Poseben izziv pri razvoju in uvajanju večine projektov na področju energije iz obnovljivih virov, ki ga morajo obravnavati NEPN, zadeva izdajo dovoljenj. V zvezi s tem bi morale države članice uskladiti svoje nacionalne politike in ukrepe s predlogom za spremembo direktive o energiji iz obnovljivih virov ⁽⁴⁸⁾ iz maja 2022 ter strategijo EU za sončno energijo in povezanim priporočilom o pospešitvi postopkov izdaje dovoljenj za projekte na področju energije iz obnovljivih virov ⁽⁴⁹⁾.

Države članice bi morale med posodabljanjem svojih nacionalnih načrtov oblikovati tudi ukrepe za olajšanje pogodb o nakupu električne energije in potrdil o izvoru. Politike bi morale obravnavati tudi uvedbo rešitev za energijo iz obnovljivih virov v stavbah na podlagi predloga prenovitve direktive o energijski učinkovitosti stavb, zlasti v zvezi z ogrevanjem (npr. toplotne črpalke) in sončno energijo na strehah, v skladu z ambicijami načrta REPowerEU.

2.1.2 Nadgrajevanje strukturnih ukrepov za energijsko učinkovitost

Ukrepi za energijsko učinkovitost so lahko pogosto najcenejši, najvarnejši in najčistejši način za zmanjšanje naše odvisnosti od uvoza fosilnih goriv iz Rusije in zagotovitev pravičnega usmerjanja k prehodu na čisto energijo. Poleg tega manjša poraba energije prispeva k zanesljivi oskrbi z energijo in njenem skladiščenju, pomaga zmanjševati energijsko revščino in povečuje konkurenčnost v svetovnem okolju.

Posodobljeni NEPN bi morali biti usklajeni z večjimi ambicijami, predlaganimi v prenovljeni direktivi o energijski učinkovitosti, z zagotavljanjem nacionalnega prispevka k splošnemu zavezujočemu cilju EU in deležem porabe energije v sektorjih končne porabe. Posodobljeni nacionalni načrti bi morali vsebovati tudi podrobnosti o izračunu in metodologiji v zvezi z obveznostjo prihranka energije ter zahtevane informacije o skupni tlorisni površini, ki jo je treba obnoviti, ali enakovrednih letnih prihrankih energije za javne stavbe.

Politike, ukrepi in programi na področju energijske učinkovitosti v posodobljenih nacionalnih načrtih bi morali zajeti vse sektorje povpraševanja po energiji, vključno s stavbami (stanovanjskimi in storitvenimi), industrijo in prometom. Načelo „energijska učinkovitost na prvem mestu“ ⁽⁵⁰⁾ bi se moralo uporabiti kot glavno načelo, pri čemer bi se morala pojasniti njegova uporaba. Poleg tega bi bilo treba zagotoviti metodologijo izračuna in osnovne podatke za izračun faktorja primarne energije.

⁽⁴⁷⁾ „Implementing the Repower EU Action Plan: investment needs, hydrogen accelerator and achieving the bio-methane targets“ (Izvajanje akcijskega načrta EU REPower: naložbene potrebe, pospeševalnik za vodik in doseganje ciljev glede biometana) (SWD (2022) 230 final), str. 35.

⁽⁴⁸⁾ Predlog Direktive Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Direktive (EU) 2018/2001 o spodbujanju uporabe energije iz obnovljivih virov, Direktive 2010/31/EU o energetske učinkovitosti stavb in Direktive 2012/27/EU o energetske učinkovitosti (COM (2022) 222 final).

⁽⁴⁹⁾ Strategija EU za sončno energijo (COM(2022) 221 final), Smernice za države članice o dobrih praksah za pospešitev postopkov izdaje dovoljenj za projekte na področju energije iz obnovljivih virov in o poenostavitvi sklepanja pogodb o nakupu energije iz obnovljivih virov (SWD(2022) 0149 final).

⁽⁵⁰⁾ Člen 2(18) uredbe o upravljanju.

Kar zadeva stavbe, bi morali biti posodobljeni NEPN usklajeni s posodobljenimi in povečanimi ambicijami in zahtevami v predlogu direktive o energijski učinkovitosti stavb ter povečanimi prizadevanji za energijsko prenovo stavb, s ciljem podvojitve stopenj prenove (val prenove ⁽⁵¹⁾). Posodobljeni NEPN bi morali v skladu z zavezami iz nacionalnih dolgoročnih strategij prenove vključevati ukrepe, sprejete za postopno razogljičenje stavbnega fonda, vključno s podpornimi ukrepi za finančno in tehnično pomoč, ki so povezani tudi z razpoložljivostjo kvalificirane delovne sile.

V skladu z načrtom REPowerEU in sporočilom EU o varčevanju z energijo ⁽⁵²⁾ bi morale države članice vključiti informacije o svojih prispevkih in o tem, kako izvajajo načrt REPowerEU, in sicer v vključitvi ukrepov za spremembo vedenja, komunikacijskih kampanj in fiskalnih ukrepov, ki se izvajajo ali načrtujejo za spodbujanje varčevanja z energijo.

2.1.3 Preučevanje celotnega potenciala dvojnega, ekološkega in digitalnega prehoda

Korenita digitalna preobrazba energetskega sistema EU je tudi eden od ključnih elementov za doseganje ciljev načrta REPowerEU in evropskega zelenega dogovora. Za energijsko učinkovitost in učinkovito rabo virov, razogljičenje, elektrifikacijo, sektorsko povezovanje in decentralizacijo energetskega sistema so potrebna ogromna prizadevanja na področju digitalizacije.

Države članice so pozvane, naj opredelijo sinergije med energetskimi in digitalnimi nacionalnimi dejavnostmi in cilji ter razmislijo o tem, kako jih še naprej izkoriščati s politikami in ukrepi v skladu z akcijskim načrtom EU za digitalizacijo energetskega sistema ⁽⁵³⁾. Digitalizacija bo ključna za spodbujanje vključenosti odjemalcev in razvoj električne infrastrukture, ki bo primerna za prihodnji energetski sistem. Vlaganje v digitalizacijo omrežja električne energije bo omogočilo tudi stroškovno učinkovito preoblikovanje energetskega sistema.

Države članice se spodbuja tudi, naj na podlagi izkušenj z načrti za okrevanje in odpornost poiščejo sinergije med NEPN in nacionalnimi strateškimi načrti za digitalno desetletje, predloženimi v okviru programa Pot v digitalno desetletje za leto 2030 ⁽⁵⁴⁾, za zagotovitev, da digitalna infrastruktura in tehnologije prispevajo k trajnostnemu krožnemu in podnebno nevtralnemu gospodarstvu in družbi v skladu z evropskim zelenim dogovorom. **Države članice so pozvane, naj razmislijo o tem, kako bodo izkoristile proces in orodja digitalnega desetletja ter zlasti večdržavne projekte za pospešitev zelenega prehoda.**

2.2 Vključitev zahtev prilagajanja podnebnim spremembam

Pogostost in resnost ekstremnih vremenskih dogodkov se povečujeta. Od priprave prvotnih NEPN se po svetu vse bolj priznava pomen prilagajanja podnebnim spremembam ⁽⁵⁵⁾. Komisija je leta 2021 objavila novo strategijo EU za prilagajanje podnebnim spremembam, v kateri je poudarila pomen vključevanja odpornosti proti podnebnim spremembam v nacionalne fiskalne okvire in rešitev, ki temeljijo na naravi. V evropskih podnebnih pravilih je poudarjen pomen odpornosti sektorskih ukrepov na morebitne negativne učinke podnebnih sprememb ⁽⁵⁶⁾.

Države članice so pozvane, naj v posodobljenih nacionalnih načrtih določijo cilje prilagajanja, da bi podprle doseganje nacionalnih ciljev in prispevkov v okviru energetske unije ⁽⁵⁷⁾, v skladu s strategijo EU za prilagajanje podnebnim spremembam. Tveganja, povezana s podnebnimi spremembami, je treba vključiti v odločitve o naložbah in načrtovanju ter povečati zmogljivost prilagajanja držav članic, okrepiti odpornost in zmanjšati ranljivosti zaradi podnebnih sprememb. Pomembno je, da lahko prilagoditveni ukrepi, če so pravilno zasnovani, prinesejo tudi dodatne koristi za blaženje podnebnih sprememb ter izboljšajo socialno in ekonomsko odpornost na pravičen način, ob upoštevanju neenakomernih regionalnih in družbenih vplivov podnebnih sprememb in ekstremnih vremenskih dogodkov. Naložbe v blaženje podnebnih sprememb morajo biti odporne proti podnebnim spremembam.

⁽⁵¹⁾ Sporočilo o valu prenove (COM(2020) 662 final).

⁽⁵²⁾ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij, „Varčevanje z energijo v EU“ (COM(2022) 240 final).

⁽⁵³⁾ Digitalizacija energetskega sistema – akcijski načrt EU (COM(2022) 552 final).

⁽⁵⁴⁾ Predlog sklepa Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi programa politike „Pot v digitalno desetletje“ do leta 2030 (COM(2021) 574 final).

⁽⁵⁵⁾ Na primer na podnebnem vrhu ZN, vrhu o globalnem prilagajanju in različnih Konferencah pogodbenic UNFCCC in Pariškega sporazuma.

⁽⁵⁶⁾ V skladu s členom 5 evropskih podnebnih pravil morajo države članice zagotoviti, da so politike za prilagajanje podnebnim spremembam usklajene, se medsebojno podpirajo, prinašajo dodatne koristi za sektorske politike in prispevajo k boljšemu in doslednemu vključevanju prilagajanja podnebnim spremembam v vsa področja politike.

⁽⁵⁷⁾ Člen 4(a), točka (1)(iii), in Priloga I k uredbi o upravljanju.

Cilji prilagajanja bi morali biti količinsko opredeljeni, kjer je to mogoče, ter jasno povezani s specifičnimi cilji in politikami energetske unije, ki jih podpirajo. Sklicevanja na nacionalno prilagoditveno strategijo ali načrt bi se lahko vključila v ustrezne oddelke poglavja o politikah in ukrepih v posodobljenih NEPN. V posodobljenih NEPN bi lahko bilo na primer določeno, kateri ukrepi bodo zaščitili potencial rabe zemljišč za sekvenciacijo ogljika (razsežnost razogljčenja), zmogljivosti za proizvodnjo električne energije (razsežnost energetske varnosti) ali varčevanje z energijo v stanovanjskih prostorih (razsežnost energijske učinkovitosti) glede na vodni stres ali pomanjkanje vode, suše, poplave, gozdne požare ali vročinske valove. Načrtovane in izvedene rešitve, ki temeljijo na naravi, se lahko opišejo skupaj z njihovimi dejanskimi ali pričakovanimi vplivi v smislu prilagajanja podnebnim spremembam (npr. zaščita pred dezertifikacijo, vročino v mestih, poplavami itd.). Poseben poudarek bi bilo treba nameniti vodi, zlasti odpornosti energetskih sistemov na strukturno ali sezonsko pomanjkanje vode. Upoštevajo se lahko tudi inovativni pristopi, kot so zavarovalne police in fiskalni ukrepi za odpravo vrzeli na področju varstva podnebja, ter naložbe, namenjene ohranjanju biotske raznovrstnosti, ki bi prispevale k prilagajanju podnebnim spremembam.

2.3 **Izboljšanje načrtovanja za sektorje rabe zemljišč, gozdarstva in kmetijstva**

Sektorji rabe zemljišč, gozdarstva in kmetijstva bodo imeli ključno vlogo pri doseganju ciljev EU na področju podnebne nevtralnosti in prilagajanja podnebnim spremembam z znatnim zmanjšanjem emisij toplogrednih plinov, obsežnejšimi odvzemi ogljika in ekosistemskimi storitvami za izboljšanje odpornosti. Ponor ogljika v EU se vztrajno zmanjšuje. Vzročni dejavniki so med drugim povečanje povpraševanja po lesu, naraščajoč delež gozdov, ki dosežejo sečno zrelost, in povečanje motenj v gozdovih. Hkrati napredek pri zmanjševanju emisij v kmetijskem sektorju EU stagnira kljub povečani podpori podnebnim ukrepom. Ključni viri emisij toplogrednih plinov v kmetijskem sektorju so emisije metana, ki jih povzroča živina – tako zaradi črevesne fermentacije kot zaradi ravnanja z gnojem – ter emisije dušikovega oksida zaradi uporabe kemičnih gnojil in ravnanja z gnojem.

Kot je opisano v oddelku 1.1, **bi morali posodobljeni NEPN upoštevati povečane ambicije, predlagane za revizijo uredbe LULUCF, in sicer z določitvijo poti k uresničitvi nacionalnih ciljev.** V nacionalnih načrtih bi moralo biti navedeno, kako nameravajo s politikami in ukrepi ter večjimi ambicijami povečati prispevek svojih sektorjev rabe zemljišč, gozdarstva in kmetijstva k okrepljenemu podnebnemu cilju EU. Države članice bi morale bolje vključiti ukrepe za blaženje podnebnih sprememb in prilagajanje nanje ter obnovo narave v svoje sektorje rabe zemljišč, gozdarstva in kmetijstva v okviru povezanih pobud za biotsko raznovrstnost in bioenergijo. V nedavnem predlogu zakona o obnovi narave ⁽⁵⁸⁾ so obravnavani tudi vidiki upravljanja zemljišč, ki so pomembni za blaženje podnebnih sprememb in prilagajanje nanje.

Politike in ukrepi bi morali odražati povečane ambicije glede prilagajanja podnebnim spremembam in njihovega blaženja, pri čemer bi morali zajemati emisije CO₂ in druge emisije ter odvzem ogljika v zvezi z energijsko učinkovitostjo, proizvodnjo in uporabo energije iz obnovljivih virov ter ohranjanjem, zaščito in obnovo ekosistemov.

Okvir 4: Vsebina posodobljenih NEPN, povezana z LULUCF. Načrtovanje in količinska opredelitev naslednjih dejavnosti:

- opredelitev izboljšav za sistem zbiranja informacij in spremljanja, ki je potreben za učinkovite odločitve politike, načrtovanje in izvajanje v sektorjih rabe zemljišč, gozdarstva in kmetijstva (npr. prek satelitskih posnetkov). Sistem bi moral vključevati potrebo po zagotavljanju učinkovitega izvajanja v zvezi s cilji za zaščito in obnovo ekosistemov;
- zmanjšanje emisij toplogrednih plinov v kmetijskem sektorju, v katerem ni CO₂, vključno v zvezi s črevesno fermentacijo ter ravnanjem z gnojem in gnojili;
- povečanje neto odvzemov v sektorjih rabe zemljišč, gozdarstva in kmetijstva, tudi z ogljičnim kmetovanjem, in dolgotrajnih materialov za shranjevanje ogljika (kot so gradbeni izdelki na osnovi lesa), pri čemer je poudarek na integriranih pristopih, kot so rešitve, ki temeljijo na naravi, da se prispeva tudi k ciljem za zaščito in obnovo ekosistemov ter drugim okoljskim ciljem (npr. biotska raznovrstnost, ničelno onesnaženje, zaustavitev izčrpanja naravnih virov);
- spodbujanje in izvajanje ukrepov za energijsko učinkovitost v zvezi z biomaso, vključno z dobavo izolacijskih materialov na biološki osnovi.

⁽⁵⁸⁾ Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o obnovi narave (COM(2022) 304 final).

2.4 Zmanjševanje emisij metana

Komisija spodbuja države članice, naj v posodobljenih NEPN določijo sektorske cilje za zmanjšanje emisij metana ter ustrezne politike in ukrepe, pri čemer naj upoštevajo cilje strategije EU za metan ⁽⁵⁹⁾.

Zmanjšanje emisij metana neposredno prispeva k upočasnitvi segrevanja. Ker je metan predhodnik ozona, se z njegovim zmanjšanjem zmanjšuje tudi onesnaženost zraka. V stoletnem časovnem okviru je potencial globalnega segrevanja metana 28-krat večji od potenciala CO₂. V EU več kot polovica antropogenih emisij metana izvira iz kmetijstva, pri čemer je živinoreja odgovorna za 54 % vseh emisij metana v EU (več kot 6 % vseh emisij toplogrednih plinov v EU) ⁽⁶⁰⁾. Približno četrtina emisij metana izvira iz trdnih odpadkov in odpadne vode, skoraj petina pa iz energije.

Metan je zajet v uredbi o porazdelitvi prizadevanj ⁽⁶¹⁾, ki državam članicam zagotavlja prožnost pri izbiri ustreznih politik za zmanjšanje emisij metana. Poleg tega ima EU več sektorskih politik, ki pomagajo zmanjšati emisije metana ⁽⁶²⁾, kot so skupna kmetijska politika, direktiva o odlaganju odpadkov na odlagališčih, predlagane in načrtovane revizije direktive o industrijskih emisijah, direktive o čiščenju komunalne odpadne vode in direktive o energiji iz obnovljivih virov ter nova predlagana uredba o zmanjšanju emisij metana v energetske sektorju.

Okvir 5: Primeri politik in ukrepov za zmanjšanje emisij metana:

- **Kmetijstvo** – uvedba spodbud za vzrejo živali, ki izboljšujejo zdravje in plodnost, upravljanje krme in krmne dodatke za zmanjšanje emisij metana pri črevesni fermentaciji ob hkratnem preprečevanju kompromisov z drugimi okoljskimi vprašanji, kot so emisije amoniaka; spodbujanje tehnik skladiščenja gnoja (npr. hlajenje gnojevke, zakisanje gnojevke, pokrivanje gnoja in gnojišč, uvedba mejnih vrednosti emisij in zahtev za spremljanje) in anaerobne presnove s pridobivanjem bioplina za zmanjšanje emisij metana pri ravnanju z gnojem, pri čemer sta dodatni prednosti zmanjšanje odvisnosti od uvoza zemeljskega plina in preprečevanje emisij amoniaka; spodbujanje bolj trajnostne prehrane, ki vsebuje manj rdečega in predelanega mesa ter več rastlinskih virov beljakovin.
- **Trdni odpadki in odpadne vode** – zmanjšanje odlaganja organskih odpadkov na odlagališčih s popolnim in hitrim izvajanjem zakonodaje o odpadkih in odlagališčih; ločevanje pri viru in anaerobna presnova s pridobivanjem bioplina za zmanjšanje emisij metana iz trdnih odpadkov; anaerobna presnova blata s pridobivanjem bioplina za zmanjšanje emisij metana iz odpadne vode.
- **Energija** – v skladu s predlagano uredbo o zmanjšanju emisij metana ⁽⁶³⁾ je treba izboljšati merjenje, sporočanje in preverjanje emisij metana v energetske sektorju ter zmanjšati emisije z obveznim ugotavljanjem in odpravljanjem uhajanja ter prepovedjo izpuščanja in sežiganja na bakli.

2.5 Vključevanje dolgoročnega geološkega shranjevanja CO₂

Države članice se spodbuja, naj v posodobljene NEPN vključijo prizadevanja, ki jih načrtujejo, da bi svoji industriji omogočile trajno zajemanje in shranjevanje procesnih emisij na geoloških območjih shranjevanja v skladu z direktivo 2009/31/ES. Da bi se dosegel cilj podnebne nevtralnosti, morajo biti preostale emisije toplogrednih plinov po vsej EU in odvzemi iz sektorjev, v katerih je težko zmanjšati emisije, uravnoteženi v EU najpozneje do leta 2050, pri čemer mora EU doseči negativne emisije.

⁽⁵⁹⁾ Strategija EU za zmanjšanje emisij metana (COM(2020) 663 final).

⁽⁶⁰⁾ Evropska agencija za okolje.

⁽⁶¹⁾ Uredba (EU) 2018/842 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 30. maja 2018 o zavezujočem letnem zmanjšanju emisij toplogrednih plinov za države članice v obdobju od 2021 do 2030 kot prispevku k podnebnim ukrepom za izpolnitev zavez iz Pariškega sporazuma. (UL L 156, 19.6.2018, str. 26.)

⁽⁶²⁾ Kot so skupna kmetijska politika, direktiva o odlaganju odpadkov na odlagališčih ter predlagane in načrtovane revizije direktive o industrijskih emisijah, direktive o čiščenju komunalne odpadne vode in direktive o energiji iz obnovljivih virov.

⁽⁶³⁾ Predlog Uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o zmanjšanju emisij metana v energetske sektorju in spremembi Uredbe (EU) 2019/942, (COM(2021) 805 final).

Številne dejavnosti, vključno z energetsko intenzivnimi industrijami, kot so industrija cementa, železa in jekla, aluminija, celuloze in papirja ter rafinerije, pa tudi kmetijstvo, imajo lastne procesne emisije, ki izhajajo iz samih proizvodnih procesov. Zajemanje in shranjevanje ogljika ali zajemanje in uporaba ogljika lahko ključno prispevata k boju proti emisijam, ki izvirajo iz teh sektorjev.

Poleg tega lahko pomagata pri odstranjevanju CO₂ iz ozračja z odvzemanjem ogljika, kot je bioenergija z zajemanjem in shranjevanjem ogljika (BECCS), ter z neposrednim zajemanjem in shranjevanjem ogljika iz zraka (DACCS). V posodobljenih NEPN bi bilo treba pristopiti k uvedbi BECCS ob popolnem upoštevanju omejitev in razpoložljivosti trajnostne biomase.

Okvir 6: Določitev ciljev in prispevkov za zajemanje in shranjevanje ogljika.

Države članice se spodbuja, naj zagotovijo naslednje informacije:

- letno projekcijo skupnih procesnih emisij, ki jih bo treba zmanjšati z zajemanjem CO₂;
- letni biogeni CO₂ in CO₂ neposredno iz zraka, ki bo na voljo za geološko shranjevanje CO₂;
- zmogljivost geološkega shranjevanja CO₂, ki je lahko operativno na voljo vsako leto;
- letno zmogljivost shranjevanja CO₂, ki bi lahko bila na voljo ob koncu izkoriščanja nahajališč ogljikovodikov;
- načrtovano infrastrukturo za transport CO₂;
- javno financiranje, ki je na voljo za naložbe v zajemanje, transport in shranjevanje CO₂;
- kakršne koli druge ukrepe za podporo uvedbe dolgoročnih možnosti geološkega shranjevanja CO₂.

2.6 Spodbujanje razsežnosti raziskav, inovacij in konkurenčnosti

Države članice so na podlagi ocene prvotnih NEPN ⁽⁶⁴⁾ iz leta 2020 ter ob upoštevanju trenutnih geopolitičnih okoliščin in nedavnih političnih dogodkov pozvane, naj v posodobljenih načrtih okrepijo razsežnost raziskav, inovacij in konkurenčnosti.

Za uspešne dejavnosti raziskav in inovacij na področju čiste energije in nizkoogljicnih tehnologij z nizkimi emisijami ogljika je potrebno zadostno število strokovnjakov in podjetnikov, ki jih podpira sinergijska uporaba programov EU ter nacionalnih in regionalnih programov. Jasni nacionalni cilji na področju raziskav in inovacij do leta 2030 (in kadar je ustrezno, do leta 2050), okrepljeno sodelovanje med državami članicami in stalno spremljanje nacionalnih dejavnosti na področju raziskav in inovacij so ključni za krepitev konkurenčnosti EU in doseganje ciljev zelenega dogovora. Ti elementi so bistveni tudi za premostitev vrzeli med raziskavami in inovacijami ter tržnim uvajanjem, s čimer se krepi konkurenčnost EU, in sčasoma vodijo k pospešenemu uvajanju tehnologij, za katere se pričakuje, da bodo učinkovale na cilje zelenega dogovora. Strategije raziskav in inovacij bi morale zajemati in negovati tudi netehnološke, transdisciplinarne vidike, ki so ključni za pospeševanje ekoloških in energetskih prehodov; spodbujanje vedenjskih sprememb, podnebno ozaveščenih izbir življenjskega sloga, spodbujanje institucionalnih, upravljaljskih in političnih inovacij za ustvarjanje ugodnih pogojev za podnebno nevtralno preobrazbo.

V posodobljenih nacionalnih načrtih bi se morali opisati cilji in politike držav članic za olajšanje povečanja proizvodnje komercialno dostopnih nizkoogljicnih tehnologij, opreme in sestavnih delov (na primer z upoštevanjem trenutnega stanja in trendov za naložbe, dodane vrednosti) na njihovem ozemlju – ter njihove cilje in politike, da bi se to doseglo s prizadevanji za diverzifikacijo v tretjih državah. V načrtu REPowerEU je navedeno, da bo treba za njegovo uresničitev diverzificirati dobavo opreme za energijo iz obnovljivih virov in kritičnih surovin, zmanjšati sektorske odvisnosti, odpraviti ozka grla v oskrbovalnih verigah ter povečati zmogljivost EU na področju proizvodnje tehnologij za čisto energijo. V posodobljenih NEPN bi bilo treba bolje upoštevati potrebe v zvezi s proizvodnimi zmogljivostmi in industrijskimi vrednostnimi verigami v ključnih nizkoogljicnih energetskih tehnologijah.

⁽⁶⁴⁾ Ocena nacionalnih energetskih in podnebnih načrtov na ravni EU – Spodbujanje zelenega prehoda in okrevanja gospodarstva s celostnim energetskim in podnebnim načrtovanjem.

Okvir 7: Dobra praksa za izboljšanje razsežnosti raziskav, inovacij in konkurenčnosti

- Opredelitev in opis potreb po raziskavah in inovacijah na področju čiste energije za doseganje energetske in podnebne ciljeve, vključno z vplivi na okolje in vidiki pravičnega prehoda ⁽⁶⁵⁾ ter oceno socialno-ekonomskih učinkov zelenega prehoda.
- Opis nacionalnih ciljev na področju raziskav in inovacij ter ciljev financiranja, ki prikazujejo konkretne in kvantitativne poti za doseganje ciljev do leta 2030 in 2050 za specifične ključne tehnologije čiste energije ter zajemanje in shranjevanje ogljika.
- Vključitev industrijskih korakov vrednostnih verig čiste energije, na primer z obravnavanjem proizvodnih zmogljivosti za tehnologije obnovljivih virov energije, s čimer bi se podprla tudi konkurenčnost evropske industrije.
- Preučitev sinergij med ustreznimi nacionalnimi sredstvi in dejavnostmi, z inovacijskimi platformami in delovnimi skupinami za izvajanje Evropskega strateškega načrta za energetsko tehnologijo (SET) ter po potrebi s štirimi misijami EU v okviru zelenega dogovora ⁽⁶⁶⁾.
- Izboljšanje sodelovanja med državami načrta SET, med drugim zlasti s partnerstvom za prehod na čisto energijo v okviru programa Obzorje Evropa.
- Opis, kako okrepiti sodelovanje z globalnimi partnerji glede raziskav in inovacij na področju čiste energije.
- Izboljšanje podpore in dostopa do financiranja za poslovne inovacije, vključno z zagonskimi podjetji, podjetji v razširitveni fazi in MSP.
- Vključitev povečanja obsega proizvodnje in raznolike proizvodne zmogljivosti na področju čiste energije in nizkoogljičnih tehnoloških verig v nacionalne cilje in politike ter ukrepe v zvezi s konkurenčnostjo.
- Vključitev razvoja znanj in spretnosti, ki je potreben za prehod na čisto energijo, na primer v povezavi s paktom za znanja in spretnosti na področju energije iz obnovljivih virov.
- Vključitev pojmov možnosti recikliranja in krožnosti ter potrebe po zmanjšanju odvisnosti in učinkoviti diverzifikaciji virov uvoženih surovin in sestavnih delov, potrebnih za proizvodnjo tehnologij čiste energije.
- Opredelitev in opis, kako izboljšati konkurenčnost tehnologij čiste energije na svetovnem trgu, vključno z glavnimi gonili in izzivi na notranjem in svetovnem trgu.

2.7 Vključevanje cilja podnebne nevtralnosti

Države članice morajo v posodobljene NEPN vključiti elemente, ki povečujejo skladnost in doslednost s ciljem podnebne nevtralnosti EU ter temeljijo na njihovih nacionalnih dolgoročnih strategijah. Za zagotovitev doslednosti in skladnosti s ciljem podnebne nevtralnosti EU so evropska podnebna pravila spremenila uredbo o upravljanju in v njene ustrezne določbe vključila cilj podnebne nevtralnosti ⁽⁶⁷⁾. Elementi, pri katerih lahko države članice izboljšajo skladnost in doslednost, so med drugim:

- pri svoji oceni učinkov načrtovanih politik in ukrepov z analizo skladnosti s ciljem podnebne nevtralnosti EU, določenim v členu 2(1) podnebnih pravil (člen 3(2)(f), uredbe o upravljanju);
- v analitični podlagi za načrt z opisom načina, kako obstoječe politike in ukrepi ter načrtovane politike in ukrepi prispevajo k doseganju cilja podnebne nevtralnosti EU, kot je določeno v členu 2(1) podnebnih pravil (člen 8(2)(e), uredbe o upravljanju in Priloga 1, del 1, oddelek B, točka 5.5 uredbe o upravljanju);

⁽⁶⁵⁾ Glej Priporočilo Sveta z dne 16. junija 2022 o zagotavljanju pravičnega prehoda na podnebno nevtralnost (UL C 243, 27.6.2022, str. 35.).

⁽⁶⁶⁾ Prilaganje podnebnim spremembam, obnova naših oceanov in voda do leta 2030, podnebno nevtralna in pametna mesta, evropski dogovor o tleh.

⁽⁶⁷⁾ Člen 13 evropskih podnebnih pravil.

- pri določanju politik in ukrepov, povezanih z emisijami in odvzemi toplogrednih plinov, z zagotavljanjem obetov glede cilja podnebne nevtralnosti EU (Priloga I, del 1, oddelek A, točka 3.1.1.i, uredbe o upravljanju).

3 Medsektorske točke, ki jim je treba posvetiti pozornost pri posodabljanju NEPN

3.1 Nadgrajevanje izkušenj, pridobljenih iz prvotnih NEPN

Prvotni nacionalni energetske in podnebni načrti, ki so jih predložile države članice, postavljajo temelje za krepitev ambicij in doseganje ciljev evropskega zelenega dogovora in načrta REPowerEU. Njihova priprava je sledila ponavljajočemu se postopku, določenemu v uredbi o upravljanju, ki temelji na obsežnih posvetovanjih med Komisijo in državami članicami ter posvetovanjih z deležniki in civilno družbo. Komisija je ocenila prve osnutke načrtov posamezno in na ravni EU ⁽⁶⁸⁾ ter izdala priporočila državam članicam ⁽⁶⁹⁾ za dokončanje načrtov. Končni načrti so bili predloženi, nekateri sicer z zamudo, do 31. decembra 2019, Komisija pa je končne načrte ocenila posamezno in skupno ⁽⁷⁰⁾.

3.1.1 Izboljšanje nacionalnih energetskih in podnebnih načrtov do leta 2030

Vsevladni pristop je osrednji del priprave prvotnih načrtov in eno od vodilnih načel uredbe o upravljanju. Pomaga izboljšati doslednost med petimi razsežnostmi energetske unije in ustvarja sinergije med različnimi področji politike.

Države članice so pozvane, naj se pri pripravi posodobljenih celovitih osnutkov in končnih nacionalnih načrtov obrnejo na vse ustrezne organe in deležnike. Ti ustrezni organi bi morali sodelovati v svojih različnih portfeljih, da bi posodobili nacionalne načrte in dosegli skupne cilje energetske unije, evropskega zelenega dogovora, evropskega semestra, mehanizma za okrevanje in odpornost, načrta REPowerEU in drugih dosežkov na področju energetike in podnebne politike v EU. Tak postopek bi moral zagotoviti, da organi prevzamejo odgovornost za izvajanje celovitih nacionalnih načrtov.

Države članice se spodbuja k nadgradnji njihovih prvotnih nacionalnih načrtov, pri čemer naj v celoti upoštevajo povezano oceno, ki jo je izvedla Komisija.

3.1.2 Sinergije s celovitimi poročili o napredku

Države članice se spodbuja, naj pri pripravi posodobljenih NEPN uporabijo prva celovita nacionalna energetska in podnebna poročila o napredku. Poročila se lahko uporabijo za: (i) pomoč pri opisu trenutnega stanja, vključno s prilagajanjem podnebnim spremembam; (ii) oceno preostalih vrzeli za doseganje ciljev in prispevkov, določenih v prvih nacionalnih načrtih, in (iii) oblikovanje ugotovitev o ustreznosti politik, ukrepov in naložb, ki jih vsebujejo celovita nacionalna in podnebna poročila o napredku za vsako razsežnost in sektor, vključno z njihovim vplivom na kakovost zraka in emisije onesnaževal zraka.

Države članice bodo do 15. marca 2023 Komisiji prvič predložile celovita nacionalna energetska in podnebna poročila o napredku ⁽⁷¹⁾. Poročanje in spremljanje napredka sta dve glavni značilnosti uredbe o upravljanju. Celovita nacionalna energetska in podnebna poročila o napredku bodo prispevala k oceni napredka pri izvajanju prvotnih NEPN, podprti z dokazi, in so zato dragocen način za prepoznavanje potencialnih področij za izboljšave. Oblika poročanja o napredku in njegovega spremljanja je bila razvita za analizo izvajanja energetskih in podnebnih politik v NEPN, pri čemer je treba upoštevati omejitve upravnega bremena za države članice in Komisijo.

⁽⁶⁸⁾ Združeni pri uresničevanju energetske unije in podnebnih ukrepov – Postavitve temeljev za uspešen prehod na čisto energijo (COM (2019) 285 final). Glej tudi Economidou, M., Ringel, M., Valentova, M., Zancanella, P., Tsemekidi Tzeirnak, S., Zangheri, P., Paci, D., Ribeiro Serrenho, T., Palermo, V. in Bertoldi, P., National Energy and Climate Plans for 2021-2030 under the EU Energy Union (Nacionalni energetske in podnebni načrti za obdobje 2021–2030 v okviru energetske unije EU), EUR 30487 EN, Urad za publikacije Evropske unije, Luxembourg, 2020, ISBN 978-92-76-27013-3, doi:10.2760/678371, JRC122862.

⁽⁶⁹⁾ Nacionalni energetske in podnebni načrti | Evropska komisija (europa.eu).

⁽⁷⁰⁾ Ocena nacionalnih energetskih in podnebnih načrtov na ravni EU – Spodbujanje zelenega prehoda in okrevanja gospodarstva s celostnim energetske in podnebnim načrtovanjem (COM (2020) 564).

⁽⁷¹⁾ V skladu s členi 17 do 25 uredbe o upravljanju.

Informacije, zbrane za poročanje o napredku, lahko koristijo analitičnemu delu posodobljenih nacionalnih načrtov ter načrtovanim politikam in ukrepom. Kadar pa gre za trg električne energije in plina, cene energije in razčlenitev trenutnih cenovnih elementov (cenovne komponente energije, omrežja, davkov/dajatev), bi morale države članice zagotoviti posodobljeno analizo v primerjavi s stanjem v času predložitve celovitih nacionalnih in podnebnih poročil o napredku.

3.2 *Zgodnje in vključujoče sodelovanje javnosti v skladu z Aarhuško konvencijo*

Države članice morajo tako kot pri prvotnih načrtih pripraviti posodobitev NEPN v dialogu z lokalnimi organi, organizacijami civilne družbe, socialnimi partnerji, sektorsko poslovno skupnostjo, vlagatelji in drugimi deležniki. V skladu s členom 10 uredbe o upravljanju morajo države članice zagotoviti, da ima javnost zgodaj in učinkovito možnost sodelovati pri pripravi NEPN. Države članice so podpisnice Aarhuške konvencije ⁽⁷²⁾, zato so dolžne javnosti že na začetku zagotoviti učinkovito sodelovanje ter pregledno in pravično udeležbo pri pripravi osnutkov posodobljenih nacionalnih načrtov ⁽⁷³⁾. Zlasti je treba javnosti dati dovolj časa za sodelovanje v različnih fazah in se je treba z njo posvetovati, ko so še vse možnosti odprte ⁽⁷⁴⁾. Temeljito posvetovanje pomeni, da mora imeti javnost dostop do vseh ustreznih dokumentov, poročil in predpostavk na začetku posvetovalnega obdobja. Države članice so pozvane, naj razmislijo o dobrih praksah, kot je vzpostavitev posvetovanja prek posebnega spletnega mesta NEPN, ki vsebuje vse informacije.

V skladu s členom 11 uredbe o upravljanju morajo države članice vzpostaviti energetske in podnebni dialog na več ravneh. Zagotoviti morajo platformo za razpravo z deležniki o različnih scenarijih, predvidenih za energetske in podnebne politike ter doseganje cilja podnebne nevtralnosti EU, določenega v podnebnih pravilih ⁽⁷⁵⁾. Države članice bodo o napredku pri vzpostavljanju tega dialoga poročale v celovitih nacionalnih energetskih in podnebnih poročilih o napredku. Države članice se spodbuja, naj pri javnih posvetovanjih okrepijo dialog na več ravneh ter sodelujejo z regionalnimi in lokalnimi posamezniki in skupinami, ki lahko predlagajo konkretne ukrepe. Preučiti bi morale tudi sinergije z obstoječimi forumi, kot je Konvencija županov EU. Države članice morajo zagotoviti tudi popolno in pravočasno posvetovanje in sodelovanje socialnih partnerjev v skladu z ustreznimi nacionalnimi pravili in praksami. Socialni dialog in vsedružbeni pristop sta ključna za razvijanje in izvajanje učinkovitih energetskih in podnebnih politik v skladu z načeli evropskega stebra socialnih pravic.

Države članice morajo v posodobljene NEPN vključiti povzetek posvetovanj in stališč ali začasnih stališč javnosti. Države članice bi morale pojasniti, kako so bila upoštevana mnenja javnosti, pred predložitvijo osnutkov in končnih nacionalnih načrtov. Od držav članic se pričakuje tudi, da opišejo, kako je postopek omogočil pregledno in pravično sodelovanje javnosti.

3.3 *Okrepitev regionalnega sodelovanja za bolj usklajen odziv in spodbujanje solidarnosti*

Države članice se spodbuja, naj pri pripravi posodobljenih nacionalnih načrtov okrepijo regionalno sodelovanje. Kolikor je mogoče, je priporočljivo, da se tako sodelovanje usklajuje prek vzpostavljenega regionalnega foruma za sodelovanje. Po potrebi lahko podpora zagotovijo tudi regionalne skupine, ustanovljene v okviru platforme EU za nakup energije ⁽⁷⁶⁾, in regionalne rizične skupine, povezane z zanesljivostjo oskrbe s plinom na trgu EU. Čeprav je bil mehanizem upravljanja zasnovan tako, da spodbuja sodelovanje med državami članicami na čezmejni in regionalni ravni ⁽⁷⁷⁾, države članice niso izkoristile celotnega potenciala regionalnega sodelovanja med pripravo prvotnih NEPN.

Države članice se prav tako spodbuja, naj se prostovoljno vključijo v skupno pripravo delov svojih NEPN, tako na teritorialni kot sektorski ravni. To je priložnost za zmanjšanje upravnega bremena za države članice in izboljšanje vsebine NEPN. Komisija je pripravljena olajšati to sodelovanje, če bodo države članice zaprosile za to med pripravo osnutkov posodobljenih NEPN. Regionalno sodelovanje na področju energetskih in podnebnih politik

⁽⁷²⁾ Aarhuška konvencija (europa.eu).

⁽⁷³⁾ Člen 6 Aarhuške konvencije.

⁽⁷⁴⁾ Člen 7 Aarhuške konvencije.

⁽⁷⁵⁾ Projekt NECPlatform, financiran v okviru programa LIFE, je namenjen podpori šestim državam članicam EU (Bolgarija, Hrvaška, Francija, Italija, Portugalska in Romunija) pri vzpostavitvi in upravljanju trajnih platform za podnebni in energetski dialog na več ravneh za pomoč pri izpolnjevanju zahtev iz člena 11 uredbe o upravljanju s spodbujanjem vertikalnega in horizontalnega povezovanja energetskih in podnebnih politik; več informacij: Portal za financiranje in javne razpise (europa.eu).

⁽⁷⁶⁾ Platforma EU za nakup energije (europa.eu).

⁽⁷⁷⁾ Člen 12 uredbe o upravljanju.

omogoča preučevanje sinergij za učinkovito doseganje nacionalnih energetske in podnebne ciljeve, kar zagotavlja doslednejše načrte. Področja za usklajevanje lahko vključujejo na primer skupne projekte ali podporne sheme za energijo iz obnovljivih virov (npr. dosledni časovni okviri in ukrepi za vzpostavitev skupne sheme) in dosledne pristope pri razvoju energije iz obnovljivih virov v regiji ali sodelovanje v okviru načrta SET.

Države članice so pozvane, naj povzamejo rezultate regionalnih posvetovanj v svojih osnutkih posodobljenih nacionalnih načrtov, vključno s pripombami drugih držav članic, in pojasnijo, kako so bile te pripombe upoštevane.

Države članice so tudi pozvane, naj vključijo regionalne partnerje, da se zagotovi dosledno načrtovanje in obravnavajo tveganja, povezana z zanesljivo oskrbo z energijo. To je pomembno tudi zato, da se zagotovi vzpostavitev zadostne električne infrastrukture in infrastrukture za prenos energije (fizična razsežnost) ter spodbudi povezovanje trgov. Nedavni razvoj energetske politik je izpostavil potrebo po regionalnem sodelovanju za povečanje odpornosti in pripravljenosti energetskega sistema ter pospešitev prehoda na čisto energijo. Danes, bolj kot kdaj koli prej, sta regionalno sodelovanje in evropska solidarnost najmočnejša prednost EU za doseganje raznolike oskrbe z energijo, krepitev razsežnosti energetske varnosti v NEPN in za doseganje odpornejše energetske unije. Da bi Komisija olajšala regionalno sodelovanje, objavlja posebne smernice o delitvi stroškov in koristi pri projektih sodelovanja na področju energije iz obnovljivih virov.

Komisija poziva države članice, naj v osnutkih posodobljenih nacionalnih načrtov povzamejo svoje sodelovanje na platformi EU za nakup energije in morebitne ukrepe, ki izhajajo iz tega dela. Platforma EU za nakup energije je bila ustanovljena za usklajevanje dela za diverzifikacijo oskrbe EU s plinom iz neruskih virov. To bo delno vključevalo vzpostavitev prostovoljnega mehanizma za nakup plina in obnovljivega vodika za EU, s čimer bi se optimalno izkoristila skupna politična in tržna teža EU. Poleg tega je bilo ustanovljenih pet regionalnih skupin (jugovzhodna Evropa, srednjevzhodna Evropa, severozahod, jugozahod in Baltik), da bi se pripravili akcijski načrti za operacionalizacijo prizadevanj platforme EU za nakup energije.

3.4 *Preučevanje celotnega potenciala sinergij in medsebojnih povezav z drugimi instrumenti načrtovanja za zeleni in pravični prehod*

Posodobljeni NEPN bi morali upoštevati nove instrumente financiranja in načrtovanja, ki so bili vzpostavljeni od predložitve prvih končnih NEPN leta 2019. Dostop do nekaterih sredstev je pogojen z odobritvijo namenskih načrtov držav članic. NEPN bi morali na dosleden in celovit način upoštevati vse ustrezne politike in ukrepe, ki prispevajo k doseganju nacionalnih energetske in podnebne ciljeve in prispevkov, vključno z ukrepi in možnostmi financiranja, ki izhajajo iz drugih instrumentov financiranja in načrtovanja ⁽⁷⁸⁾.

3.4.1 *Mehanizem za okrevanje in odpornost*

Pomembno je, da države članice v posodobljenih NEPN v celoti upoštevajo energetske in podnebne naložbe ter reforme nacionalnih načrtov za okrevanje in odpornost ⁽⁷⁹⁾ in jih nadgradijo, da bi dosegle svoje posodobljene cilje in zaveze do leta 2030. Mehanizem za okrevanje in odpornost v kvantitativnem smislu zagotavlja največji novi vir financiranja za energetske in podnebno politiko. Načrti za okrevanje in odpornost bodo vse do avgusta 2026 ⁽⁸⁰⁾ še naprej v različni meri usmerjali energetske in podnebne reforme ter naložbene agende držav članic. Načrti za okrevanje in odpornost so bili pripravljeni tako, da prispevajo k ciljem in prispevkom NEPN glede na povečane ambicije za leti 2030 in 2050. Države članice bi morale v skladu z načrtom REPowerEU v svojih načrtih za okrevanje in odpornost upoštevati dodatne politike in ukrepe z vključitvijo posebnega poglavja o načrtu REPowerEU.

⁽⁷⁸⁾ Za pregled orodij in instrumentov financiranja EU za pravičen zeleni prehod glej Prilogo 3 k delovnemu dokumentu služb Komisije, priloženemu predlogu Komisije za priporočilo Sveta o zagotavljanju pravičnega prehoda na podnebno nevtralnost (SWD (2021) 452 final).

⁽⁷⁹⁾ Vzpostavljeni z Uredbo (EU) 2021/241 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. februarja 2021 o vzpostavitvi Mehanizma za okrevanje in odpornost (UL L 57, 18.2.2021, str. 17.).

⁽⁸⁰⁾ Približno 40 % dodeljenih sredstev v okviru načrtov za okrevanje in odpornost se nanaša na ukrepe, ki podpirajo podnebne cilje, več načrtov za okrevanje in odpornost pa s prejšnjim odstopanjem presega 37-odstotni prag financiranja podnebne spremembe, določen v uredbi. Skupni odhodki za podnebne ukrepe v 26 načrtih, sprejetih do 5. oktobra 2022, znašajo 199,9 milijarde EUR. Poleg tega načrti vključujejo 18,4 milijarde EUR dodatnih odhodkov za okolje, s čimer skupni znesek odhodkov, ki so označeni kot prispevajoči k podnebnim ali okoljskim ciljem, znaša 218,2 milijarde EUR ali 44,1 % vseh dodeljenih sredstev.

Komisija za zagotovitev preglednosti in doslednosti poziva države članice, naj pri izvajanju posodobljenih NEPN jasno opišejo vlogo načrtov za okrevanje in odpornost, vključno s poglavji o načrtu REPowerEU. V ta namen bi morali posodobljeni nacionalni načrti zagotavljati kvantitativne informacije glede prispevka ukrepov v okviru načrtov za okrevanje in odpornost k posodobljenim podnebnim in energetskim ciljem, tudi v smislu financiranja. Poleg tega **so države članice pozvane, naj v posodobljenih NEPN navzkrižno primerjajo poglavje o načrtih za okrevanje in odpornost ter poglavje o načrtu REPowerEU za vsako zadevno politiko in ukrep.** Države članice bi morale navesti, ali je politika ali ukrep v celoti ali delno del poglavja o načrtih za okrevanje in odpornost ter poglavja o REPowerEU, in vlogo NEPN pri dopolnjevanju poglavij o načrtih za okrevanje in odpornost ter o načrtu REPowerEU.

Kjer je primerno, bi morale vključiti sklic na Izvedbeni sklep Sveta o odobritvi ocene njihovega načrta za okrevanje in odpornost. Države članice bi morale navesti morebitne razširitve naložb in reform, ki lahko dodatno prispevajo k ciljem in prispevku njihovih posodobljenih nacionalnih načrtov do leta 2030.

Komisija prav tako spodbuja države članice, naj uporabijo svoje izkušnje s postopkom v zvezi z načrti za okrevanje in odpornost. To lahko dodatno izboljša raven podrobnosti glede naložb in reform v posodobljenih NEPN v smislu ocen stroškov, financiranja, opisa področja uporabe ter posebnih mejnikov in ciljev. Ohraniti bo treba skladnost med obema instrumentoma.

Čeprav se v okviru sedanje uredbe o upravljanju to ne zahteva, Komisija spodbuja države članice, naj pri opredeljevanju politik in ukrepov za posodobljene NEPN uporabijo merila v zvezi z načelom, da se ne škoduje bistveno. Popolna skladnost z merili načela, da se ne škoduje bistveno, je ključna značilnost zasnove načrtov za okrevanje in odpornost. Zagotavlja, da načrti prispevajo k zelenemu prehodu in trajnostnemu okrevanju, hkrati pa omejujejo škodo za biotsko raznovrstnost, vodne in morske vire, spodbujajo krožnost in preprečujejo onesnaževanje, pri čemer preprečujejo odvisnost od netrajnostnih sredstev in dejavnosti. Komisija je zagotovila tehnične smernice za uporabo načela, da se ne škoduje bistveno, v okviru načrtov za okrevanje in odpornost ⁽⁸¹⁾.

3.4.2 Sklad za pravični prehod

Mehanizem za pravični prehod ⁽⁸²⁾, zlasti Sklad za pravični prehod (SPP), je bil ustanovljen za mobilizacijo naložb v obdobju 2021–2027. To naložbeno orodje bo pomagalo evropskim regijam, ki jih je najbolj prizadel prehod na podnebno nevtralnost zaradi njihove velike odvisnosti od pridobivanja fosilnih goriv – vključno s premogom, šoto in oljnim skrilavcem – ter od ogljično intenzivnih industrijskih procesov. Sklad za pravični prehod, ki je del kohezijske politike, prav tako uporablja načelo, da se ne škoduje bistveno, in izključuje naložbe v fosilna goriva. Določa močen okvir upravljanja, osredotočen na območne načrte za pravični prehod, ki so v zaključni fazi. Območni načrti za pravični prehod so strateški dokumenti, ki pojasnjujejo proces pravičnega prehoda v vsaki državi članici in dejavnosti za ublažitev pričakovanih socialno-ekonomskih posledic na najbolj prizadetih območjih. Območni načrti za pravični prehod bodo okvir za ukrepe in naložbe v regijah, odvisnih od premoga, in/ali regijah z industrijami z visokimi emisijami toplogrednih plinov (kot so kemična, jeklarska in cementna industrija), na katere je prehod najbolj negativno vplival.

Države članice v posodobljenih NEPN upoštevajo proces prehoda, opisan v območnih načrtih za pravični prehod. Države članice bi morale pojasniti sinergije med podnebnimi in energetskimi cilji do leta 2030 ter prehodom s fosilnih goriv. Prav tako bi morale opisati, kako bo doseganje nacionalnih ciljev ciljno ublažilo socialno-ekonomske vplive na regionalni ravni.

3.4.3 Socialni sklad za podnebje

Komisija spodbuja države članice, naj v posodobljene NEPN v največji možni meri vključijo analizo, ki je potrebna za pripravo socialnih načrtov za podnebje. Pojasniti bi morale, kako nameravajo uporabiti prihodke iz Socialnega sklada za podnebje za doseganje ustreznih ciljev in prispevkov. Socialni sklad za podnebje ⁽⁸³⁾ je predlagan v okviru svežnja „Pripravljeni na 55“ za obravnavanje socialnih učinkov na ranljiva gospodinjstva, uporabnike prevoza in mikropodjetja, ki lahko nastanejo zaradi vključitve stavb in cestnega prevoza v sistem trgovanja z emisijami. Cilj Socialnega sklada za podnebje je podpreti ranljive skupine pri zmanjševanju

⁽⁸¹⁾ COM(2021) 1054 final.

⁽⁸²⁾ Napovedan v okviru sporočila z dne 14. januarja 2020 o naložbenem načrtu za evropski zeleni dogovor.

⁽⁸³⁾ Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o ustanovitvi Socialnega sklada za podnebje (COM(2021) 568 final).

njihove odvisnosti od dragih fosilnih goriv z izboljšanjem učinkovitosti stavb, razogljčenjem ogrevanja in hlajenja stavb (tudi z vključevanjem energije iz obnovljivih virov) in povečanjem dostopa do trajnostnega prometa. Namenjen je tudi podpori ranljivim skupinam z nacionalnimi ukrepi, ki zagotavljajo ciljno usmerjeno začasno neposredno dohodkovno podporo ob hkratnem izvajanju naložbenih ukrepov.

Ko bodo pogajanja o svežnju „Pripravljeni na 55“ zaključena, bodo NEPN in načrti v okviru Socialnega sklada za podnebje tesno povezani, ker NEPN opisujejo politični okvir, v katerem bo deloval Socialni sklad za podnebje. Načrti v okviru Socialnega sklada za podnebje bodo oblikovani na podlagi načrtovanih reform in zavez, ki so jih sprejele države članice v NEPN. Sami načrti v okviru Socialnega sklada za podnebje bodo osredotočeni na konkretne ukrepe in naložbe, ki jih financira Socialni sklad za podnebje. Poleg tega bodo zagotovili doslednost in razvili sinergije z nacionalnimi programi in instrumenti EU ter drugimi ustreznimi programi in instrumenti.

3.4.4 Skupna kmetijska politika

Komisija spodbuja države članice, naj iščejo sinergije med strateškimi načrti skupne kmetijske politike (SKP) in NEPN. Države članice so s strateškimi načrti SKP oblikovale podporne sheme, ki vključujejo obravnavanje ciljev na področju podnebja, energije, zdravja in biotske raznovrstnosti. Komisija je predložila priporočila in pripombe o strateškem načrtu SKP vsake države članice. Države članice so poleg tega opredelile ali načrtovale nacionalne ukrepe onkraj načrtov SKP, ki bi lahko prispevali k tem ambicijam. Države članice morajo ob upoštevanju teh ciljev ponovno oceniti in po potrebi prilagoditi svoje strateške načrte SKP, ko bodo začeli veljati ambicioznejši cilji, vzpostavljeni z uredbo o LULUCF in spremenjeno uredbo o porazdelitvi prizadevanj (ki jo je treba še sprejeti) ⁽⁸⁴⁾. Države članice bi morale posodobiti NEPN in strateške načrte SKP ter raziskati sinergije med njimi, kjer je to mogoče.

Povezavo med obema procesoma je mogoče še izboljšati s: (i) krepitvijo prizadevanj za oceno učinkov kmetijskih politik in ukrepov na zmanjšanje emisij toplogrednih plinov; (ii) povečanjem odvzemov ogljika; in (iii) opredelitvijo ustreznih obnovljivih virov energije, kot je biometan. Komisija in Evropska agencija za okolje organizirata krepitev zmogljivosti v okviru dejavnosti za izboljšanje poročanja o podnebnih politikah in ukrepih ⁽⁸⁵⁾.

3.4.5 Kohezijska politika

Države članice so pozvane, naj v posodobljenih NEPN razmislijo o sinergijah z obstoječimi dokumenti načrtovanja, sestavljenimi v okviru kohezijske politike EU za obdobje 2021–2027. Kohezijska politika EU (izvaja se prek Evropskega sklada za regionalni razvoj, Kohezijskega sklada, Evropskega socialnega sklada plus in Sklada za pravični prehod) prispeva h krepitvi ekonomske, socialne in teritorialne kohezije ⁽⁸⁶⁾.

V obdobju 2021–2027 se kohezijska politika (ki mobilizira naložbe EU v vrednosti 392 milijard EUR) osredotoča na pet ciljev politike (vključno s ciljem o zelenem, nizkoogljičnem prehodu na podnebno nevtravno gospodarstvo) in evropski zeleni dogovor. Države članice morajo za pridobitev sredstev kohezijske politike pripraviti partnerske sporazume, ki jim sledijo operativni programi. Slednji morajo upoštevati NEPN in obravnavati morebitne izzive, ugotovljene v njih. Države članice morajo izpolniti tudi omogočitvene pogoje, vključno s tistimi v zvezi s popolnim NEPN, energijsko učinkovitostjo, obnovo stanovanjskih in nestanovanjskih stavb ter energijo iz obnovljivih virov.

3.5 Močna analitična podlaga

Zanesljivi posodobljeni nacionalni načrti morajo odražati strateško vizijo in biti podprti s trdno in zanesljivo kvantitativno analizo trenutnih in predvidenih razmer. Močna analitična podlaga bo zagotovila tudi, da bodo različni deli načrta celoviti in primerljivi. Analitični del NEPN se začne s trenutnim stanjem, vključno s projekcijami z obstoječimi politikami in ukrepi ⁽⁸⁷⁾, ki se je od prvotnih NEPN bistveno spremenilo. Oddelek o „trenutnem stanju“ posodobljenega načrta mora za vsako od petih razsežnosti energetske unije upoštevati vse pomembne spremembe na podlagi najnovejših razpoložljivih informacij. Zlasti bi bilo treba upoštevati socialne in gospodarske posledice pandemije COVID-19 ter trenutne geopolitične razmere, ki vplivajo na cene energije, širše gledano pa notranji trg energije ter energetska varnost in trende na področju emisij.

⁽⁸⁴⁾ Uredba (EU) 2021/2115 o strateških načrtih SKP, člen 120.

⁽⁸⁵⁾ Spletni seminar o oceni kmetijskih politik in ukrepov v zvezi s toplogrednimi plini, julij 2022, glej <https://www.eionet.europa.eu/etcs/etc-cm/products/webinars-and-workshops/2021-webinar-on-the-evaluation-of-agricultural-greenhouse-gas-policies-and-measures>

⁽⁸⁶⁾ V obdobju 2014–2020 je bila glavni vir financiranja EU za naložbe v podnebje in energijo, saj je bilo vloženih skoraj 70 milijonov EUR. Kohezijska politika v podporo energetski uniji, evropskim strukturnim in investicijskim skladom (europa.eu).

⁽⁸⁷⁾ Člen 8 uredbe o upravljanju.

Države članice se spodbuja, naj uporabljajo najodobnejša orodja in pristope za modeliranje. Države članice bi morale za zagotovitev doslednega pristopa uporabljati enake ključne parametre za uvozne cene nafte, plina in premoga ter cene ogljika v okviru sistema EU za trgovanje z emisijami, kot se uporabljajo za poročanje v skladu s členom 18 uredbe o upravljanju. Države članice bi se morale jasno sklicevati na vire, na katerih temelji njihova analiza, da zagotovijo preglednost uporabljenih podatkov. Komisija poziva države članice, naj, če je le mogoče, uporabljajo uradno evropsko statistiko.

3.5.1 Scenariji in časovni okvir

Posodobljeni NEPN opisujejo trenutno stanje⁽⁸⁸⁾ z vključitvijo projekcij toplogrednih plinov v okviru razvoja dogodkov v sektorjih in projekcij za druge razsežnosti energetske unije z obstoječimi ukrepi (tj. scenarij z obstoječimi ukrepi) vsaj do leta 2040, vključno z letom 2030⁽⁸⁹⁾. Poleg tega bi morali posodobljeni NEPN vključevati projekcije z dodatnimi načrtovanimi politikami in ukrepi (tj. scenarij z dodatnimi ukrepi)⁽⁹⁰⁾. Te projekcije bodo omogočile oceno učinka takih načrtovanih politik in ukrepov ter primerjavo njihovega učinka z učinki obstoječih politik in ukrepov, ki veljajo vsaj do leta 2040⁽⁹¹⁾.⁽⁹²⁾ Države članice morajo opisati tudi, kako obstoječe in načrtovane politike in ukrepi prispevajo k doseganju cilja podnebne nevtralnosti EU iz člena 2(1) evropskega podnebne prava⁽⁹³⁾.

Evropska podnebna pravila spreminjajo zahteve za projekcije antropogenih emisij toplogrednih plinov⁽⁹⁴⁾ na zaporedje prihodnjih šestih namesto štirih let, ki se končajo z 0 ali 5, neposredno po letu poročanja. Države članice bodo do 15. marca 2023 pripravile projekcije emisij toplogrednih plinov do leta 2050 in jih predložile v skladu s členom 18 uredbe o upravljanju, zato se jih spodbuja, naj v svojih posodobljenih NEPN zagotovijo projekcije do leta 2050 za scenarije z obstoječimi ukrepi in scenarije z dodatnimi ukrepi, da predstavijo trende v smeri podnebne nevtralnosti v EU.

Države članice morajo objaviti podroben opis domnev, parametrov in metodologij, uporabljenih za končne scenarije in projekcije, pri čemer morajo upoštevati statistične omejitve, omejitve pri izdaji dovoljenj za poslovne zbirke podatkov in skladnost s pravili o varstvu podatkov⁽⁹⁵⁾. Prostodostopna orodja in podatke bi bilo treba čim bolj uporabljati za spodbujanje preglednosti, potrjevanja in primerljivosti rezultatov.

3.5.2 Glavni gospodarski, družbeni in okoljski vplivi

Države članice v posodobljenih nacionalnih načrtih ocenijo makroekonomski učinek načrtovanih politik in ukrepov ali skupin politik in ukrepov na nacionalni in, kjer je primerno, regionalni ravni. Kadar je mogoče, se ocenijo tudi njihovi vplivi na zdravje, okolje, konkurenčnost, zaposlovanje, spretnosti in družbo. To bi moralo vključevati primerjavo s projekcijami, ki temeljijo na obstoječih politikah in ukrepih ali skupinah ukrepov⁽⁹⁶⁾ s posebnim poudarkom na oceni distribucijskih učinkov⁽⁹⁷⁾ in energijske revščine⁽⁹⁸⁾. Komisija redno objavlja rezultate raziskovalnih projektov na tem področju, vključno z makro in mikro modeliranjem za ocenjevanje zaposlitvenih, družbenih in porazdelitvenih učinkov prehoda na čisto energijo ali ocenjevanje geopolitičnih dogodkov (npr. scenariji za cene energije)⁽⁹⁹⁾. Ti elementi lahko podpirajo posodobitev nacionalnih načrtov.

Države članice se spodbuja, naj razmislijo o vprašanjih, kot so morebitna ozka grla v celotnem gospodarstvu ali sektorjih, zlasti v zvezi z oskrbo z energijo, vodo in surovinami ter razpoložljivostjo delovne sile in znanj in spretnosti. Poleg tega bi bilo treba opisati pričakovane spremembe v sektorski sestavi gospodarstva držav članic, saj bodo nekatere industrije nazadovale, druge bodo nastale in/ali rasle, tretje pa se bodo preoblikovale. V zvezi s tem bi bilo treba vključiti premisleke o raziskavah, inovacijah in konkurenčnosti sektorja čiste energije. Prav tako bi bilo treba v celoti oceniti pozitivni učinek energetskega prehoda.

⁽⁸⁸⁾ V skladu z oddelkom B Priloge I k uredbi o upravljanju.

⁽⁸⁹⁾ Priloga I, oddelek B.4.2.1.ii., k uredbi o upravljanju.

⁽⁹⁰⁾ Priloga I, oddelek B.5, k uredbi o upravljanju.

⁽⁹¹⁾ Najmanj do 10 let po obdobju, zajetem v načrtu.

⁽⁹²⁾ Priloga I, oddelek B.5.1.i., k uredbi o upravljanju.

⁽⁹³⁾ Člen 8(2)(e) uredbe o upravljanju.

⁽⁹⁴⁾ Nacionalni energetski in podnebni načrti | Evropska komisija (europa.eu).

⁽⁹⁵⁾ Člen 8(3) uredbe o upravljanju.

⁽⁹⁶⁾ Člen 8(2)(b) uredbe o upravljanju.

⁽⁹⁷⁾ Glej Sporočilo o ocenjevanju porazdelitvenega učinka (COM(2022) 494 final).

⁽⁹⁸⁾ Člen 3(3)(d) uredbe o upravljanju.

⁽⁹⁹⁾ Glej na primer projekte GD-AMEDI in AMEDI+, ki jih skupaj upravljata GD EMPL in GD JRC. Glavni rezultati obeh projektov bodo predstavljeni in dostopni na skupnem spletnem mestu projekta.

Vpliv na okolje, obravnavan v posodobljenih načrtih, bi moral upoštevati ugotovitve nacionalnih energetskih in podnebnih poročil o napredku ⁽¹⁰⁰⁾. V načrtih bi bilo treba upoštevati tudi sedanji in prihodnji sovpiliv razogljičenja in zmanjšanja emisij onesnaževal (odpravljanje onesnaževanja). Povezave med vodo, energijo in podnebjem imajo ključno vlogo pri doseganju ciljev energetske unije. Ekstremni dogodki, kot so suše in visoke temperature, obremenjujejo elektroenergetske sisteme, kar vpliva na delovanje elektrarn. Nizek vodostaj poslabšuje energetska krizo v Evropi, vpliva na proizvodnjo vodne in jedrske energije ter plovbo po celinskih plovnih poteh. Države članice so pozvane, naj opišejo vpliv načrtovanih politik in ukrepov v posodobljenih NEPN na upravljanje voda (vključno s sušami, poplavami in povpraševanjem po vodi) in vodne ekosisteme, zlasti na razsežnost energetske varnosti. Države članice se spodbuja, naj pripravijo posodobljene NEPN v skladu z ustreznimi dokumenti načrtovanja za upravljanje voda, kot so načrti upravljanja povodja, načrti za obvladovanje poplavne ogroženosti in načrti za obvladovanje suše.

Komisija spodbuja države članice, naj posodobljene NEPN pripravijo v tesni povezavi s posodobitvijo svojih nacionalnih programov nadzora nad onesnaževanjem zraka ⁽¹⁰¹⁾. Za razliko od prvotnih NEPN je v posodobljenih NEPN še vedno mogoče izboljšati in okrepiti oceno vpliva načrtovanih politik in ukrepov na emisije onesnaževal zraka. Države članice bodo v okviru celovitih nacionalnih energetskih in podnebnih poročil o napredku posredovale tudi informacije o količinski opredelitvi vpliva politik in ukrepov (ali skupin politik in ukrepov) na kakovost zraka in emisije onesnaževal zraka. Vendar ocena v NEPN državam članicam omogoča, da prednostno razvrstijo tiste ukrepe, ki povečujejo skupne koristi. Poleg tega morajo biti politike in ukrepi skladni s strategijo EU za biotsko raznovrstnost ⁽¹⁰²⁾, akcijskim načrtom za krožno gospodarstvo ⁽¹⁰³⁾, akcijskim načrtom za ničelno onesnaževanje ⁽¹⁰⁴⁾ in evropskim načrtom za boj proti raku ⁽¹⁰⁵⁾.

Vplivi na okolje, obravnavani v posodobljenih načrtih, bi morali upoštevati tudi vplive podnebne in energetske politike na biotsko raznovrstnost. Podnebne spremembe in izguba biotske raznovrstnosti so medsebojno povezane. Energetske in podnebne politike lahko privedejo do sinergij, pa tudi do kompromisov z biotsko raznovrstnostjo (npr. obnova narave ali rešitve, ki temeljijo na naravi, za povečanje ponorov v primerjavi s krčenjem ali degradacijo gozdov za proizvodnjo biomase za energijo). Te vplive bi bilo treba upoštevati in količinsko opredeliti v posodobljenih nacionalnih načrtih.

3.5.3 Vključevanje in modeliranje prispevka krožnega gospodarstva k podnebnemu prehodu

Države članice se spodbuja, naj v posodobljenih nacionalnih načrtih določijo svoje ključne politike in ukrepe na področju krožnega gospodarstva, ki vplivajo na emisije toplogrednih plinov, porabo energije in uporabo kritičnih surovin. Krožno gospodarstvo zmanjšuje količino odpadkov (vključno z organskimi odpadki, ki so vir emisij metana) in uporabo primarnih virov (vključno z energijo in kritičnimi surovinami), s čimer zmanjšuje emisije toplogrednih plinov. Ustvarja delovna mesta v bližini izdelkov, ki jih je treba vzdrževati, obnavljati ali deliti ⁽¹⁰⁶⁾. Poleg tega krožnost izboljšuje razpoložljivost surovin in zmanjšuje odvisnost evropskega gospodarstva od uvoza. Krožno gospodarstvo ustvarja tudi nova delovna mesta in priložnosti na različnih ravneh znanj in spretnosti, tudi za pogosto premalo zastopane skupine na trgu dela, kot so ženske, invalidi in ranljive skupine. Posodobljeni NEPN bi morali navzkrižno primerjati navedene strategije, akcijske načrte in zakonodajo na področju krožnega gospodarstva z učinki na energijo in emisije toplogrednih plinov. V NEPN bi se moralo z uporabo razpoložljivih orodij za modeliranje oceniti tudi dejansko in pričakovano zmanjšanje emisij toplogrednih plinov, doseženo z ukrepi krožnega gospodarstva.

Države članice bi morale poročati o ključnih politikah in ukrepih na področju odpadkov in odpadne vode, katerih cilj je zmanjšanje emisij metana. Vključiti bi morale količinsko opredelitev dejanskega ali ocenjenega učinka takih politik in ukrepov na emisije toplogrednih plinov. Države članice se spodbuja tudi, naj zagotovijo informacije o modelih, uporabljenih za oceno učinka.

⁽¹⁰⁰⁾ Člen 14(4) uredbe o upravljanju.

⁽¹⁰¹⁾ Ta posodobitev bo za večino držav članic predvidena leta 2023, tj. štiri leta po sprejetju prvega nacionalnega programa nadzora nad onesnaževanjem zraka, v skladu s členom 6(3) Direktive 2016/2284 o zmanjšanju nacionalnih emisij za nekatera onesnaževala zraka.

⁽¹⁰²⁾ COM(2020) 380 final.

⁽¹⁰³⁾ COM(2020) 98 final.

⁽¹⁰⁴⁾ COM(2021) 400 final.

⁽¹⁰⁵⁾ https://ec.europa.eu/health/sites/default/files/non_communicable_diseases/docs/eu_cancer-plan_sl.pdf

⁽¹⁰⁶⁾ Akcijski načrt za krožno gospodarstvo (COM(2020) 98 final).

3.6 **Financiranje energetskih in podnebnih prehodov: usklajevanje naložbenih potreb z razpoložljivim javnim in zasebnim financiranjem**

Države članice se spodbuja, naj v posodobljene nacionalne načrte vključijo celovit in dosleden pregled javnih in zasebnih naložb, potrebnih za doseganje njihovih energetskih in podnebnih ciljev in prispevkov. Ob predložitvi nacionalnih načrtov leta 2020 so vse države članice določile potrebe po energetskih naložbah, vključno s sektorsko razčlenitvijo. Vendar niso vse države članice zajele naložbenih potreb za vseh pet razsežnosti energetske unije ali zagotovile celovitega pregleda naložbenih potreb za podnebni prehod, vključno z ukrepi za prilagajanje podnebnim spremembam. Poleg tega so bile metodologije in predloge, uporabljene za predstavitev različnih podatkov, pogosto nedosledne. Zaradi razlik v pristopih in poglobljenosti analize je bilo težko primerjati ocene naložb v vseh nacionalnih načrtih. To je pomenilo, da ni bilo zadostne predvidljivosti za vlagatelje in da je bila splošna zanesljivost nacionalnih načrtov manjša.

Da bi se zagotovil dosleden pregled naložbenih potreb in financiranja, se države članice spodbuja, naj konsolidirajo pregled na ravni vsakega posameznika ali skupine politik in ukrepov. Za vsakega od njih se opišejo informacije o predvideni naložbi ter njenem javnem (nacionalna raven in raven EU) in zasebnem financiranju. Predloga v Prilogi XIII o napredku pri financiranju nacionalnih energetskih in podnebnih poročil o napredku bi se lahko uporabila kot struktura za poročanje.

3.6.1 *Ocene naložbenih potreb*

Države članice v posodobljenih NEPN zagotovijo informacije o obsegu naložb, ki naj bi bil potreben v zvezi z načrtovanimi politikami in ukrepi ⁽¹⁰⁷⁾. Komisija poziva države članice, naj navedejo vire financiranja za izvajanje načrtovanih ključnih politik in ukrepov ali skupin politik in ukrepov (glej spodnji oddelek 3.6.2). Za politike in ukrepe, ki so že bili sprejeti in izvedeni, bi morale države članice zagotoviti pregled ocenjene začetne naložbe in, kadar je na voljo, dejanske naložbe z uporabo, kadar je mogoče, informacij, zbranih z nacionalnimi energetskimi in podnebnimi poročili o napredku. Če je mogoče, bi moral biti ta pregled razčlenjen na ključne politike in ukrepe ali skupine politik in ukrepov. Dobra analitična podlaga prispeva k opredelitvi naložbenih potreb. Take potrebe je mogoče oceniti na različne načine z uporabo komplementarnih pristopov od zgoraj navzdol ali od spodaj navzgor. Medtem ko so pristopi od zgoraj navzdol najprimernejši za primerjavo alternativnih scenarijev politike, pristopi od spodaj navzdol pomagajo slediti potrebam po posameznih naložbah in reformah.

Okvir 8: Dobre prakse za opis ocenjenih naložbenih potreb

Za izboljšanje preglednosti se države članice zlasti spodbuja, naj v posodobljene NEPN vključijo naslednje elemente:

- opis metodologije, uporabljene za izračun ocen;
- opis izhodišča (tj. scenarij brez dodatne naložbe);
- jasno navedbo, na kaj se nanašajo podatki (npr. kumulativna naložba v primerjavi z letnimi dodatnimi naložbami, nominalne vrednosti v primerjavi z diskontiranimi vrednostmi) in po možnosti vrste vključenih naložb (npr. kapital, trajno blago, operativni stroški);
- razčlenitev naložb po natančno opredeljenih skupinah ključnih politik in ukrepov, po možnosti petih razsežnostih energetske unije in/ali sektorjev v skladu s celovitim poročanjem o napredku;
- informacije o obsegu naložb, ki naj bi se sprožil in bo predvidoma potreben za uresničitev vsake politike in ukrepa, ter vir financiranja (javni (nacionalni, EU, vključno z mehanizmom za okrevanje in odpornost) in zasebni – če je na voljo);
- referenčno leto vrednosti naložbe in ustrezne diskontne stopnje.

⁽¹⁰⁷⁾ Priloga I, oddelek 5.3.(i), k uredbi o upravljanju.

3.6.2 Javno in zasebno financiranje

Države članice se spodbuja, naj kvantitativno in kvalitativno opišejo financiranje vsake politike in ukrepa, vključenega v posodobljene NEPN. To vključuje informacije o tem, kako se bodo uporabljali instrumenti financiranja EU in nacionalni instrumenti financiranja ⁽¹⁰⁸⁾. Na primer, kako uporabljati programe v okviru proračuna EU, kot je mehanizem za okrevanje in odpornost, prihodke, ustvarjene prek EU ETS (vključno s skladom za modernizacijo, skladom za inovacije in nacionalnimi prihodki z dražb) in druga nacionalno razpoložljiva sredstva. Ker se različni instrumenti EU in nacionalni instrumenti lahko dopolnjujejo, se države članice spodbuja, naj opišejo, kako so ustvarile stroškovno učinkovite sinergije in mešane rešitve za javno finančno podporo, kako preprečujejo dvojno financiranje in kako naj bi javni instrumenti dodatno mobilizirali zasebne naložbe.

Države članice so pozvane, naj opišejo vlogo razvojnih bank pri financiranju energetskih in podnebnih naložb ter pri pridobivanju zasebnega kapitala. Evropska investicijska banka si je na primer kot „podnebna banka“ EU zastavila vrsto ciljev (v okviru operacij v EU in globalnih operacij): do leta 2025 bo 50 % njenih dejavnosti podpiralo podnebne ukrepe in okoljsko trajnostnost; njeno financiranje od konca leta 2020 je v celoti usklajeno s Pariškim sporazumom; postavila pa si je splošni cilj mobilizacije vsaj 1 bilijona EUR za podnebne in okoljske projekte v tekočem desetletju.

Posodobljeni NEPN bi morali zagotoviti tudi pregled nad tem, koliko naj bi zasebni sektor prispeval k financiranju načrtovanih politik in ukrepov. Za energijsko učinkovitost bi morale države članice na primer zagotoviti podrobne informacije o pričakovanem obsegu zasebnih naložb in uporabi produktov za posojila za energijsko učinkovitost (zeleni posojila, hipoteke za energijsko učinkovitost) s strani odjemalcev.

4 Ponavljajoči se postopek s Komisijo in nadaljnji koraki

Komisija pričakuje, da bodo vse države članice spoštovale časovni okvir, določen v členu 14 uredbe o upravljanju. Glede na večje ambicije in omejen čas, ki je na voljo do leta 2030, bi morale države članice dati prednost pripravi osnutkov končnih posodobljenih načrtov.

Komisija je v celoti zavezana k podpiranju držav članic pri posodabljanju NEPN. Komisija bo zlasti še naprej sodelovala z državami članicami na tehnični ravni, da bi zagotovila nadaljnje poglobljene izmenjave in dodatne podrobnosti o specifičnih vidikih teh smernic. Komisija bo organizirala ustrezne delovne skupine in dvostranske izmenjave ter sodelovala v sektorskih in regionalnih okoljih, da bi podprla dobro sodelovanje v celotnem procesu.

Komisija poleg rednih izmenjav uporablja več instrumentov, vključno z evropskim semestrom in Instrumentom za tehnično podporo, ter podpornih ukrepov in študij, kot so pogodbe o podpori za pripravo in oceno posodobitev NEPN. Ko bodo države članice predložile osnutke posodobljenih nacionalnih načrtov ⁽¹⁰⁹⁾, jih bo Komisija ocenila in državam članicam morda izdala priporočila za posamezne države, kot je določeno v uredbi o upravljanju.

V okviru ponavljajočega se postopka med državami članicami in Komisijo bo Komisija ocenila NEPN glede na zahteve uredbe o upravljanju, pri čemer bo v celoti upoštevala smernice iz tega dokumenta. Komisija bo posebno pozornost posvetila temu, ali so cilji in prispevki, ki so jih določile države članice, zadostni za skupno doseganje energetske unije, vključno s tistimi v ustrezni zakonodaji, o kateri trenutno potekajo pogajanja, in v oceni posameznih načrtov.

⁽¹⁰⁸⁾ Poročilo o stanju energetske unije 2022 (COM(2022) 547) vsebuje seznam razpoložljivih instrumentov financiranja EU.

⁽¹⁰⁹⁾ Člen 31 uredbe o upravljanju.

Ključni cilji in prispevki ter politike in ukrepi, predstavljeni v zakonodaji, strategijah in predlogih.

Opomba: ta preglednica ni izčrpna, temveč povzema ključne elemente, ki jih je treba upoštevati pri posodobitvi NEPN.

Pobuda	Sklic	Vrsta	Cilji	Politike in ukrepi
Evropski zeleni dogovor Evropska podnebna pravila	COM(2019) 640 final Uredba (EU) 2021/1119	Sporočilo Sprejeta zakonodaja	— Podnebna nevtralnost na ravni EU do leta 2050. — Povečanje cilja zmanjšanja emisij toplogrednih plinov v EU do leta 2030 na vsaj 50 % in v smeri 55 %.	Ni relevantno.
Gonilo za podnebno nevtravno gospodarstvo: strategija EU za povezovanje energetskega sistema	COM(2020) 299 final	Sporočilo	— Ni dodatnih ciljev	Ukrepi za: — uporabo povezovanja energetskega sistema za uravnoteženje električnega omrežja in zagotovitev povezovanja električne energije iz obnovljivih virov; — povezovanje sektorja ogrevanja in električne energije, da se zagotovi večja vključenost energije iz obnovljivih virov v obeh; — povezovanje različnih sektorjev končne porabe in energetskega sektorja, da se zagotovi uporaba odpadne toplote; — zagotovitev dostopa do podatkov za uporabnike električnih vozil.
Strategija za vodik za podnebno nevtravno Evropo	COM(2020) 301 final	Sporočilo	— 6 GW elektrolizatorjev obnovljivega vodika v EU do leta 2024 in 40 GW do leta 2030.	Ni relevantno.
Priporočilo Komisije o energijski revščini	COM (2020) 9600 final.	Sporočilo	— Ni dodatnih ciljev	Ukrepi za: — zmanjšanje in/ali blaženje energijske revščine z energijsko učinkovitostjo; — zagotavljanje dostopa do energije za vse skupine odjemalcev, zlasti za najbolj ranljive.
Strategija EU za izkoriščanje možnosti energije iz obnovljivih virov na morju za podnebno nevtravno prihodnost	COM(2020) 741 final	Sporočilo	— Najmanj 60 GW inštalirane moči vetrnih elektrarn na morju in najmanj 1 GW oceanske energije do leta 2030 z namenom, da bi do leta 2050 dosegli 300 GW oziroma 40 GW. — Države članice naj cilje razvoja energije iz obnovljivih virov na morju vključijo v svoje nacionalne pomorske prostorske načrte.	Ni relevantno.

Oblikovanje Evrope, odporne proti podnebnim spremembam – nova strategija EU za prilagajanje podnebnim spremembam	COM(2021) 82 final	Sporočilo	— Družba, odporna proti podnebnim spremembam in popolnoma prilagojena njihovim neizogibnim vplivom.	— V strategiji je 48 javnopolitičnih zavez. — Uvedba rešitev, ki temeljijo na naravi, za prispevanje k blaženju podnebnih tveganj, okrepitvi varstva podnebja in zaščiti dostopa do sladke vode. — Načrti za obvladovanje suše, ukrepi za povečanje zmogljivosti tal za zadrževanje vode in varno ponovno uporabo vode.
„Pripravljeni na 55“: uresničevanje podnebnega cilja EU za leto 2030 na poti do podnebne nevtralnosti	COM(2021) 550 final	Sporočilo	Ni relevantno (cilji so v priloženih predlogih)	Ni relevantno (ukrepi so v priloženih predlogih)
Prenova direktive o energijski učinkovitosti ⁽¹⁾	COM(2021) 558 final	Zakonodajni predlog	— Cilj 9 % za energijsko učinkovitost na ravni EU do leta 2030 in revidirani prispevki držav članic k temu cilju. — Obveznost prihranka energije – podcilj za prihranke energije zaradi energijske revščine in cenovno dostopnih socialnih stanovanj. — Cilj zmanjšanja skupne porabe končne energije vseh javnih organov. — Zahteva po prenovi vseh javnih stavb v skoraj brezemisijске stavbe.	— Skladnost z načelom „energijska učinkovitost na prvem mestu“. — Ukrepi za odpravo ovir za energetske učinkovite javna naročila. — Seznam javnih organov, ki morajo prispevati k cilju zmanjšanja skupne porabe končne energije javnih organov. — Ukrepi za izpolnjevanje zahteve glede prihrankov energije. — Ukrepi v sektorjih pretvarjanja, distribucije in prenosa energije, vključno z učinkovito infrastrukturo za daljinsko ogrevanje in hlajenje. — Ukrepi za spodbujanje energetskih pregledov in sistemov upravljanja z energijo. — Celovita ocena ogrevanja in hlajenja (uporabi se v končnih NEPN 2024). — Ukrepi za spodbujanje in olajševanje učinkovite rabe energije s strani končnih odjemalcev in končnih uporabnikov. — Ukrepi za spodbujanje javnih organov k uporabi pogodbenega zagotavljanja prihranka energije pri prenovi velikih stavb. — Ukrepi za spodbujanje energetskih storitev v javnem sektorju. — Potrjevanje in/ali enakovredni sistemi kvalifikacij za poklice na področju energijske učinkovitosti. — Financiranje programov in sistemov za energijsko učinkovitost.

Revizija direktive o energiji iz obnovljivih virov (glavna) [1]	COM(2021) 557 final	Zakonodajni predlog	— Navzgor popravljen cilj 40 % glede obnovljivih virov energije na ravni EU do leta 2030 in popravljeni prispevki držav članic za uresničitev tega cilja. — Navzgor popravljen intenzivnost toplogrednih plinov in cilj zmanjšanja v prometnem sektorju. — Navzgor popravljen podcilj za napredna biogoriva za leti 2025 in 2030. — Novi podcilji za goriva iz obnovljivih virov nebiološkega izvora v prometu. — Novo letno povečanje deleža obnovljivih virov energije pri ogrevanju in hlajenju, vključno z zavezujočim delom povečanja in prostovoljnimi dodatnimi stopnjami povečanja držav članic. — Navzgor popravljen okvirno letno povečanje daljinskega ogrevanja in hlajenja. — Nova okvirna merila za delež obnovljivih virov energije v nacionalnem stavbnem sektorju leta 2030. — Novo okvirno letno povečanje deleža obnovljivih virov energije v industriji za obdobje 2021–2030. — Novi cilj za goriva iz obnovljivih virov nebiološkega izvora v industriji za leti 2030 in 2035.	— Skupni projekti za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov (člen 9). — Sheme certificiranja za oblikovalce in inštalaterje na področju goriv iz obnovljivih virov nebiološkega izvora (člen 18). — Ukrepi za povezovanje sistemov (člen 20 in 20a). — Ukrepi za povečanje letnega povprečnega deleža obnovljivih virov energije pri ogrevanju in hlajenju v skladu s členom 24(1) in (2) ter uporabljeni ukrepi s seznama na podlagi člena 23(4). — Ocena nacionalnega potenciala energije iz obnovljivih virov (člen 23(1a)). — Ukrepi za povečanje letnega povprečnega deleža obnovljivih virov energije pri daljinskem ogrevanju in hlajenju. — Ukrepi za povečanje deleža obnovljivih virov energije pri hlajenju in daljinskem hlajenju. — Okvir za omogočanje povezovanja sektorjev med energetskimi omrežji. — Mehanizem dobropisov v okviru obveznosti na področju prometa (člen 25). — Ukrepi v zvezi s trajnostnimi merili, vključno z izvzetimi območji za gozdno biomaso. — Ukrepi, ki zagotavljajo načelo kaskadne uporabe biomase.
Zmanjšanje emisij metana v energetske sektorju	COM(2021) 805 final	Zakonodajni predlog	Ni relevantno.	— Načrti za zmanjšanje emisij metana ter merjenje metana iz opuščenih rudnikov in neaktivnih vrtin.
Mehanizem za ogljično prilagoditev na mejah	COM(2021) 564 final	Zakonodajni predlog	— Obravnava emisij toplogrednih plinov, vgrajenih v določeno blago, ko je uvoženo na carinsko območje EU, da se prepreči tveganje selitve virov CO ₂ .	Ni relevantno.

Revizija direktive o obdavčitvi energije	COM(2021) 563 final	Zakonodajni predlog	— Zagotavljanje, da bodo jasna pravila o obdavčitvi energentov in električne energije še naprej prispevala k nemotnemu delovanju notranjega trga ter da bo obdavčitev bolj odražala njihov vpliv na okolje in zdravje.	— Ukrepi za obdavčitev energentov in električne energije v skladu z direktivo.
Zagotavljanje enakih konkurenčnih pogojev za trajnostni zračni prevoz (ReFuelEU za letalstvo) ⁽²⁾	COM(2021) 561 final	Zakonodajni predlog	— Trajnostna letalska goriva naj bi leta 2025 predstavljala 2 % letalskega goriva, leta 2030 5 %, leta 2050 pa 63 %.	Ni relevantno.
Uporaba obnovljivih in nizkoogljicnih goriv v pomorskem prevozu (FuelEU za pomorstvo) ⁽²⁾	COM(2021) 562 final	Zakonodajni predlog	— Omejitev intenzivnosti toplogrednih plinov porabljene energije na krovu. — Obveznost uporabe oskrbe z električno energijo z obale ali brezemisijske energije med privezom.	Ni relevantno.
Vzpostavitev infrastrukture za alternativna goriva ⁽²⁾ ⁽³⁾	COM(2021) 559 final	Zakonodajni predlog	— Nacionalni cilji za vzpostavitev zadostne infrastrukture za alternativna goriva v Uniji za cestna vozila, plovila in mirujoče zrakoplove.	Ni relevantno.
Sistem za trgovanje z emisijami (ETS) (glavni) – vključno s pomorstvom, stavbami in prometom	COM(2021) 551 final	Zakonodajni predlog	— Prispevek sektorjev, vključenih v EU ETS, v obliki 61-odstotnega zmanjšanja leta 2030 v primerjavi z letom 2005. — Zmanjšanje emisij za 43 % leta 2030 v primerjavi z letom 2005 za stavbni sektor in sektor cestnega prometa.	— Oblikovanje cen ogljika in zagotavljanje financiranja za potrebne ukrepe s prihodki z dražb, sklada za modernizacijo in sklada za inovacije, skupaj z rezervo za stabilnost trga kot orodjem za zagotavljanje stabilnosti trga ogljika.
ETS – rezerva za stabilnost trga	COM(2021) 571 final	Zakonodajni predlog	— Ohranjanje sedanjih parametrov rezerve za stabilnost trga po letu 2023, da se zagotovi tržna predvidljivost: stopnja vključitve 24 % in najmanjši znesek za vključitev v rezervo 200 milijonov pravic.	Ni relevantno.

ETS – letalstvo	COM(2021) 552 final	Zakonodajni predlog	— Postopna odprava brezplačne pravice do emisij za letalstvo in dokončna odprava do leta 2027 ter konsolidiranje skupne količine pravic za letalstvo na sedanjih ravneh z uporabo linearnega faktorja zmanjšanja v okviru ETS.	Ni relevantno.
ETS v povezavi s sporočilom o shemi CORSIA	COM(2021) 567 final	Zakonodajni predlog	Ni relevantno.	Ni relevantno.
Socialni sklad za podnebje	COM(2021) 568 final	Zakonodajni predlog	Ni relevantno.	— Socialni načrt za podnebje. — Ukrepi za izboljšanje energijske učinkovitosti stavb. — Ukrepi za povečanje razogljičenja ogrevanja in hlajenja stavb. — Ukrepi za boljši dostop do brezemisijske in nizkoemisijske mobilnosti in prevoza.
Sklad za pravični prehod	Uredba (EU) 2021/1056	Sprejeta zakonodaja	Ni relevantno.	— Dejavnosti, podprte na podlagi člena 8.
Revizija uredbe o porazdelitvi prizadevanj	COM(2021) 555 final	Zakonodajni predlog	— Povišanje cilja zmanjšanja emisij toplogrednih plinov v EU do leta 2030 v sektorjih porazdelitve prizadevanj na 40 % v primerjavi z ravnmi iz leta 2005 in razdelitev ciljev EU na zavezujoče nacionalne dodelitve.	Ni relevantno.
Revizija uredbe o rabi zemljišč, spremembi rabe zemljišč in gozdarstvu	COM(2021) 554 final	Zakonodajni predlog	— Povečan cilj EU glede odvzema ogljika do leta 2030 v sektorju rabe zemljišč, spremembe rabe zemljišč in gozdarstvu na 310 milijonov ton ter nacionalni zavezujoči cilji za obdobje 2026–2030. — Prizadevanja za podnebno nevtralnost sektorja zemljišč do leta 2035.	— Celoviti načrti za blažitev za sektor zemljišč. — Povezava z biotsko raznovrstnostjo in obnovo narave.
CO ₂ za osebne avtomobile in kombinirana vozila	COM(2021) 556 final	Zakonodajni predlog	— Osebni avtomobili: Cilj do leta 2030 za celotni vozni park EU je enak 37,5-odstotnemu zmanjšanju cilja v letu 2021. Cilj do leta 2035 je 100-odstotno zmanjšanje. — Gospodarska vozila: Cilj do leta 2030 za celotni vozni park EU je enak 31-odstotnemu zmanjšanju cilja v letu 2021. Cilj do leta 2035 je 100-odstotno zmanjšanje.	Ni relevantno.

Prenovljena direktiva o energijski učinkovitosti stavb	COM(2021) 802 final	Zakonodajni predlog	— Nacionalno določeni cilji za zagotovitev visoko energetske učinkovitosti in razogljičenega nacionalnega stavbnega fonda ter preoblikovanje obstoječih stavb v brezemisijske stavbe do leta 2050. — Novi minimalni standardi energetske učinkovitosti. — Posodobitev opredelitve skoraj ničenergijske stavbe za nove in obstoječe stavbe.	— Nacionalni načrt prenove stavb. — Ukrepi za podporo skladnosti z minimalnimi standardi energetske učinkovitosti (člen 9(3)).
Revizija uredbe za vodik/plin	COM(2021) 804 final	Zakonodajni predlog	Ni relevantno.	— Preventivni in nujni ukrepi za zanesljivo oskrbo s plinom. — Ukrepi v zvezi s kibernetsko varnostjo.
Revizija uredbe o vodiku/plinu	COM(2021) 803 final	Zakonodajni predlog	Ni relevantno.	— Ukrepi, ki omogočajo delovanje trga vodika, zlasti infrastruktura. — Ukrepi v zvezi s pravico odjemalcev do vodika.
Priporočilo o zagotavljanju pravičnega prehoda na podnebno nevtralnost	2022/C 243/04	Priporočilo Sveta	— Zagotovitev, da bo prehod EU na podnebno nevtralno in okoljsko trajnostno gospodarstvo do leta 2050 pravičen in da nihče ne bo prezrt.	— Celoviti in dosledni svežnji politik o: a) aktivni podpori za kakovostno zaposlovanje; b) izobraževanju, usposabljanju in vseživljenjskem učenju; c) pravičnih sistemih davčnih ugodnosti in socialni zaščiti; d) dostopu do osnovnih storitev/stanovanj.
Zanesljivost oskrbe z energijo in dostopne cene energije: možnosti za nujne ukrepe in priprava na prihodnjo zimo	COM(2022) 138 final	Sporočilo	Ni relevantno.	— Finančna nadomestila na maloprodajnem in veleprodajnem trgu, kot so dohodkovna podpora, znižana obdavčitev, model zbiranja. — Fiksna cena za generatorje.
Obveznosti glede ravni skladiščenja plina	Uredba (EU) 2022/1032	Uredba	— Najmanjša 80-odstotna raven skladiščenja plina do 1. novembra 2022, ki se bo v naslednjih letih dvignila na 90 %. — Nacionalni cilji za povečanje prožnosti energetskih sistemov, vključno s shranjevanjem energije.	— Ukrepi za zagotovitev krivulj polnjenja in ciljev napolnjenosti v naslednjih letih ter polnjenja podzemnih skladišč. — Ukrepi za usklajevanje z državami članicami.

Načrt REPowerEU	COM(2022) 230 final	Sporočilo	— Nacionalni cilji za postopno opuščanje ruskega plina. — Nacionalni cilji glede diverzifikacije virov energije in oskrbe iz tretjih držav. — Nacionalni cilji za nadomestitev ruskih fosilnih goriv z uporabo domačih virov energije, zlasti obnovljive energije in nizkoogljičnih plinov. — Cilji za proizvodnjo obnovljivih plinov, zlasti s prispevanjem k povečanju proizvodnje metana na 35 milijard kubičnih metrov do leta 2030. — Cilji za proizvodnjo vodika.	— Revidirani preventivni akcijski načrti in načrti za izredne razmere. — Diverzifikacija oskrbovalnih poti plina in nafte. — Diverzifikacija virov ogrevanja. — Solidarnostni mehanizmi med državami članicami. — Ukrepi za spodbujanje regionalnega sodelovanja in odnosov z mednarodnimi partnerji. — Politike in ukrepi za ustvarjanje pogojev za prehod s fosilnih goriv na obnovljive in nizkoogljične pline, zlasti trajnostni biometan in obnovljivi vodik.
Varčevanje z energijo v EU	COM(2022) 240 final	Sporočilo	Ni relevantno.	— Ukrepi za kratkoročno zmanjšanje povpraševanja. — Ukrepi za krepitev energijske učinkovitosti, kot je navedeno v oddelku 3.2 sporočila. — Ukrepi za povečanje energijske učinkovitosti v prometu in spodbujanje prehoda na učinkovite obnovljive pobude. — Ukrepi financiranja, ki spremljajo tako naložbo.
Strategija EU za sončno energijo	COM(2022) 221 final	Sporočilo	— Skoraj 600 GW zmogljivosti fotovoltaične solarne energije v EU do leta 2030. — Nacionalni cilji za vzpostavitev energetske skupnosti, ki temelji na obnovljivih virih energije, v vsaki občini z več kot 10 000 prebivalci.	— Ukrepi za omogočanje učinkovite samooskrbe v večstanovanjskih stavbah (izvajanje direktive o energiji iz obnovljivih virov II). — Ukrepi za zagotavljanje dostopa do sončne energije energetskega revnim gospodinjstvom in ranljivim odjemalcem. — Naložbeni okvir in ukrepi za pospešitev naložb v sončno energijo v kombinaciji z obnovami, skladiščenjem in toplotnimi črpalkami. — Ukrepi za odpravo upravnih ovir za stroškovno učinkovite razširitve že nameščenih sistemov. — Ukrepi za podpiranje fotonapetostnih sistemov, integriranih v nove in prenovljene stavbe. — Ukrepi za oceno in odpravo neupravičenih ovir za razvoj skupnosti na področju energije iz obnovljivih virov in energetskih skupnosti državljanov. — Ukrepi za odpravo ovir za inovativne oblike uvajanja sončne energije.

Zunanje sodelovanje EU na področju energije v spreminjajočem se svetu	JOIN(2022) 23 final	Sporočilo	Ni relevantno.	— Ukrepi za pripravo EU na trgovino z obnovljivim vodikom, pri čemer se daje prednost potrebam lokalnega prebivalstva po energiji in vodi. — Ukrepi za olajšanje razpoložljivosti financiranja in dostopa do njega za naložbe v energijsko učinkovitost in varčevanje z energijo.
Spremembe direktiv o energiji iz obnovljivih virov, energijski učinkovitosti stavb in energijski učinkovitosti	COM(2022) 222 final	Zakonodajni predlog	— Navzgor popravljen cilj za obnovljive vire energije na 45 % do leta 2030. — Cilj 13 % za energijsko učinkovitost na ravni EU do leta 2030 in revidirani prispevki držav članic k temu cilju. — Nacionalni cilji v zvezi z določitvijo „namenskih območij“.	— Kartiranje območij, potrebnih za nacionalne prispevke k cilju glede obnovljivih virov energije za leto 2030. — Ukrepi v zvezi z namenskimi območji za obnovljive vire energije. — Ukrepi za spoštovanje rokov za izdajo dovoljenj. — Ukrepi za omejitev trajanja pridobivanja dovoljenj za strešne solarne naprave (revizija prenovljene direktive o energiji iz obnovljivih virov). — Ukrepi za zagotovitev, da so vse nove stavbe „pripravljene na sončno energijo“, in da postane sončna energija obvezna za kategorije stavb (revizija direktive o energetske učinkovitosti stavb).
Priporočilo o postopkih izdaje dovoljenj in pogodbah o nakupu električne energije	C(2022) 3219 final	Priporočilo	— Nacionalni cilji za izpopolnjevanje in preusposabljanje osebja za premostitev vrzeli v spretnostih osebja, ki se ukvarja s postopki izdaje dovoljenj in okoljskimi ocenami. — Dolgoročne usmeritve za načrtovano širitev energije iz obnovljivih virov.	Ukrepi za: — pospešitev in poenostavitev postopkov izdaje dovoljenj; — poenostavitev režimov za skupnosti na področju energije iz obnovljivih virov; — poenostavitev postopka odobritve in vzpostavitev točke „vse na enem mestu“; — uvedbo digitaliziranih postopkov; — poenostavitev okoljskih postopkov; — poenostavitev nadomestitve stare zmogljivosti obstoječe energije iz obnovljivih virov z novo zmogljivostjo; — spodbujanje inovativnih projektov; — olajšanje podjetniških pogodb o nakupu električne energije.
Smernice glede postopkov izdaje dovoljenj in pogodb o nakupu električne energije	SWD(2022) 149 final	Smernice	— Enako kot za priporočilo o postopkih izdaje dovoljenj.	— Enako kot za priporočilo o postopkih izdaje dovoljenj.
Sprememba mehanizma za okrevanje in odpornost (poglavja o načrtu REPowerEU)	COM(2022) 231 final	Zakonodajni predlog	Ni relevantno.	— Poglavje o načrtu REPowerEU bo vključeno v načrt za okrevanje in odpornost.
Smernice o načrtih za okrevanje in odpornost v okviru načrta REPowerEU	C(2022) 3300 final	Obvestilo Komisije	Ni relevantno.	— Novi ukrepi, ki prispevajo k ciljem načrta REPowerEU (seznam možnih naložb in reform je naveden v obvestilu).

Varčujmo s plinom za varno zimo	COM(2022) 360 final	Sporočilo	— Nacionalni cilji za izpolnitev načrta za 15-odstotno zmanjšanje povpraševanja po plinu.	— Ukrepi za zmanjšanje ogrevanja in hlajenja v stavbah. — Ukrepi za varčevanje s plinom pri proizvodnji električne in toplotne energije. — Ukrepi za spodbujanje prehoda na druga goriva v industrijah.
Usklajeni ukrepi za zmanjšanje povpraševanja po plinu	Uredba (EU) 2022/1369	Uredba	— Zmanjšanje nacionalne porabe plina v obdobju od 1. avgusta 2022 do 31. marca 2023 za vsaj 15 % v primerjavi s povprečno porabo plina v obdobju od 1. avgusta do 31. marca v petih zaporednih letih.	Ni relevantno.
Nujno posredovanje za obravnavo visokih cen energije	COM(2022) 473 final	Zakonodajni predlog	— Zmanjšanje porabe električne energije za 10 % v primerjavi z referenčnim obdobjem. — Zmanjšanje porabe električne energije v konicah za 5 %.	— Ukrepi za pospešitev uporabe pogodb o nakupu električne energije iz obnovljivih virov, zlasti s strani MSP.
Digitalizacija energetskega sistema – akcijski načrt EU	COM(2022) 552 final	Sporočilo	Ni relevantno.	Ukrepi za: — povečanje naložb na področju raziskav in inovacij v digitalne rešitve na področju energije, vključno s podjetji v razširitveni fazi; — povečanje naložb v razvoj, uvajanje, preskušanje in pilotiranje ter tržno uvajanje digitalnih rešitev na področju energije; — povečanje naložb v inteligentnost omrežja električne energije; — spodbujanje povezovanja energetskih sistemov in načrtovanja digitalne infrastrukture, na primer s ponovno uporabo odpadne toplote iz podatkovnih centrov; — preučitev vseh možnosti javnih omrežij (zlasti baznih postaj 5G) in frekvenčnih pasov za rešitve energetskega omrežja, ki zahtevajo vseevropsko povezljivost; — opolnomočenje odjemalcev, krepitev njihovih digitalnih znanj in spretnosti ter ponujanje pametnih energetskih storitev za odjemalce; — obravnavanje ogljičnega odtisa informacijskih in komunikacijskih tehnologij; — spodbujanje sodelovanja med energetskimi in digitalnimi akterji ter ustvarjanje sinergij med energetskimi in digitalnimi agendami.

⁽¹⁾ COM(2022) 222 final (glej druge v preglednici) predlaga dodatno okrepitev nekaterih ciljev v tem predlogu.

⁽²⁾ Predlog, ki ima drugačno pravno podlago kot uredba o upravljanju. Države članice bi morale zagotoviti skladnost med NEPN in cilji ter politikami in ukrepi za njihovo doseganje, kot je določeno v tem predlogu. Države članice se spodbuja, naj politike in ukrepe, povezane s tem predlogom, vključijo v NEPN, če imajo pomembne podnebne in energetske značilnosti.

⁽³⁾ Države članice bi morale zagotoviti skladnost med NEPN in nacionalnim okvirom politike v tej predlagani uredbi.